

Dakloos in Fryslân

Daklozenmonitor Fryslân 2006-2014

Onderzoek en Statistiek Groningen heeft als kernactiviteiten instrumentontwikkeling voor en uitvoering van beleidsgericht onderzoek, het toegankelijk maken van grote hoeveelheden data uit verschillende bronnen, gegevensanalyse, projectevaluatie en dienstverlening bij overheidsmarketing.

Daklozenmonitor Fryslân

2006-2014

Verzorgingsgebied van de centrumgemeente Leeuwarden

**Frans Oldersma
Laura de Jong**

Met medewerking van

**Marcel Daalman
Willem Hartholt**

Onderzoek en Statistiek Groningen
September 2015

Internet: www.os-groningen.nl

[Twitter.com/basisvoorbeleid](https://twitter.com/basisvoorbeleid)

Inhoud

Samenvatting	1
1. Inleiding	5
1.1 Daklozenmonitor Fryslân	5
1.2 Doel van het onderzoek	6
1.3 Opzet van de monitor	6
1.4 Voorzieningen voor daklozen	8
1.5 Opbouw van het rapport	10
2. Na huisuitzetting en detentie	11
2.1 Huisuitzettingen in Fryslân	11
2.2 Ex-gedetineerden	14
3. Daklozen in Fryslân	15
3.1 Verblijf in de maatschappelijke opvang	15
3.2 Jongeren in de maatschappelijke opvang	21
3.3 De in- en uitstroom nader bekeken	22
3.4 Pendeling tussen de drie noordelijke provincies	25
3.5 Deelnemers begeleid wonen	26
3.6 Ambulante woonbegeleiding	26
4. Dagopvang, postadressen en activering	29
4.1 Gebruik van dagopvang en postadressen	29
4.2 Activering en werkprojecten	31
5. Fier Fryslân	33
5.1 Centrum Jeugd	33
5.2 Blijf van mijn lijf, Opvang huisverboden en Rena	34
Literatuurlijst	37
Bijlage 1. Deelnemende organisatie	39
Bijlage 2. Ontruiming en woningvoorraad corporaties	46
Bijlage 3. Gemiddeld aantal geregistreerde daklozen per nacht	50

Samenvatting

Dit rapport presenteert de gegevens van de Daklozenmonitor Fryslân over de periode 2006-2014. Daarmee maakt Onderzoek en Statistiek Groningen (O&S Groningen) inzichtelijk welke ontwikkelingen in een periode van acht jaren hebben plaatsgevonden in omvang en samenstelling van de groep geregistreerde daklozen in het verzorgingsgebied van de centrumgemeente Leeuwarden. We brengen over deze periode ook de preventie en de nazorg bij dakloosheid in kaart. Door de opbouw van de daklozenmonitoren van de centrumgemeenten Assen, Emmen, Groningen en Leeuwarden kunnen we het pendelen van daklozen tussen nachtopvangvoorzieningen in het noorden in beeld brengen. Daarnaast besteden we aandacht aan uitgevoerde huisuitzettingen en de nazorg aan ex-gedetineerden, waarbij we onder meer ingaan op het aantal personen dat na huisuitzetting of detentie gebruikmaakt van maatschappelijke opvang.

Feitelijk en residentieel daklozen

In dit rapport bieden we inzicht in de populatie daklozen die in de provincie Fryslân gebruikmaakt van de voorzieningen voor maatschappelijke opvang. Tot de feitelijk daklozen rekenen we alle personen die in een kalenderjaar ten minste éénmaal gebruik hebben gemaakt van een voorziening voor kortdurend verblijf of van de crisisopvang. Alle personen die gebruikmaken van een voorziening voor langdurende opvang, beschouwen we als residentieel daklozen. We sluiten daarmee aan bij de omschrijving die ook in het Stedelijk Kompas (Vereniging van Nederlandse Gemeenten¹) wordt gegeven:

- a. *Feitelijk daklozen*: dit zijn personen die niet beschikken over een eigen woonruimte en die voor een slaapplek zijn aangewezen op buiten slapen. Tot de feitelijk daklozen behoren ook personen die overnachten in de openlucht en in overdekte openbare ruimten (zoals portieken, fietsenstallingen en auto's). Ten slotte worden tot de groep feitelijk daklozen ook gerekend personen die binnen slapen in passantenverblijven van de maatschappelijke opvang of bij vrienden, kennissen of familie, zonder vooruitzicht op een slaapplek voor de daarop volgende nacht.
- b. *Residentieel daklozen*: tot deze groep worden gerekend personen die als bewoner staan ingeschreven bij instellingen voor maatschappelijke opvang. Het kan daarbij gaan om instellingen als internaten en sociale pensions, woonvoorzieningen op basis van particulier initiatief die zich richten op semipermanente bewoning door daklozen en particuliere commerciële pensions waar voornamelijk daklozen wonen.

Aantal geregistreerde daklozen

In de periode van 2006-2014 vindt tot 2012 een toename plaats van het aantal geregistreerde feitelijk en residentieel daklozen in de provincie Fryslân, gevolgd door een afname. Het aantal geregistreerde daklozen loopt eerst op van 744 in 2006 tot 984 daklozen in 2012. Daarna daalt het aantal daklozen tot 901 in 2014.

Deze fluctuaties hangt vooral samen met het aantal geregistreerde feitelijk daklozen dat in de periode 2006-2012 toeneemt van 551 in 2006 tot 708 personen in 2012, gevolgd door een afname tot 627 in 2014. In dezelfde periode neemt het aantal geregistreerde

---

¹ Zie Stappenplan Stedelijk Kompas: Intensivering van de aanpak van dakloosheid, uitgebracht door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2007); zie ook Monitor Stedelijk Kompas 2013 van Planije, Hulsbosch & Tuynman, 2014.

residentieel daklozen toe van 257 in 2006 tot 357 in 2012. De toename van het aantal residentieel daklozen hangt onder meer samen met een uitbreiding van het aantal plaatsen (van 14 naar 24) van Sociaal pension Noach in 2011. Na 2012 daalt het aantal residentieel daklozen tot 321 in 2014.

Het gemiddeld aantal personen dat per etmaal overnacht in een opvangvoorziening in de provincie Fryslân neemt toe van 302 in 2006 tot 369 personen in 2012. Daarna daalt het gemiddeld aantal geregistreeerde daklozen tot 348 per nacht in 2014. In dit laatste jaar maken per nacht gemiddeld 141 feitelijk daklozen en 207 residentieel daklozen gebruik van een opvangvoorziening.

We zijn nagegaan hoeveel overnachtingen van feitelijk en residentieel daklozen plaatsvinden in opvangvoorzieningen in Fryslân. In 2006 is het totaal aantal overnachtingen van de 744 daklozen ruim 110.000, en dit loopt op tot bijna 135.000 overnachtingen van de 984 daklozen in 2012. Daarna daalt het aantal geregistreeerde daklozen tot 901 in 2014 en bedraagt het totaal aantal overnachtingen in dat jaar ruim 127.000. Wanneer we kijken naar het gemiddeld aantal overnachtingen per dakloze, dan zien we een afname in aantal overnachtingen van gemiddeld 152 in 2009 tot 141 overnachtingen per dakloze in 2014.

Jongeren van 18-22 jaar

We zijn nagegaan hoeveel jongeren van 18 tot en met 22 jaar in een jaar ten minste één nacht gebruikmaken van voorzieningen voor maatschappelijke opvang in de provincie Fryslân. Aanvankelijk bedraagt het aantal jongeren 81 in 2006 en 84 in 2007. Na 2007 neemt het totaal aantal geregistreeerde daklozen toe, en dat vertaalt zich ook in een toename van het aantal geregistreeerde 18-22 jarige daklozen. In 2011 maken 122 jongeren van 18-22 jaar ten minste één nacht gebruik van een maatschappelijke opvangvoorziening in de provincie Fryslân. Na 2011 daalt het aantal 18-22 jarige daklozen tot 106 in 2014.

Het aantal 0-17 jarige die gebruikmaken van een opvangvoorziening neemt toe van 79 in 2006 tot 122 in 2010. Daarna zien we ook bij deze groep een afname tot 97 jongeren van 0-17 jaar die voor overnachting gebruikmaken van opvang. Deze jongeren maken vooral gebruik van de crisisopvang en het betreft voornamelijk jongeren die samen met één of met beide ouder(s) gebruikmaken van een opvangvoorziening.

Verblijfsduur feitelijk daklozen

Uit een analyse van de verblijfsduur blijkt dat 22% van de gebruikers van de nachtopvang in de periode 2006-2013 maximaal één nacht in de opvang overnacht. Een kwart van de gebruikers (25%) maakt voor maximaal een periode van twee tot veertien dagen gebruik van de nachtopvang. Van alle personen die in de periode 2006-2013 gebruikmaken van een crisisopvang, verblijft 46% maximaal drie maanden in de crisisopvang. Bij 26% van de gebruikers stellen we een verblijfsduur vast tussen de vier maanden en een half jaar, bij 19% langer dan een half jaar (tot één jaar), en bij 9% langer dan een jaar.

In- en uitstroom

Van de instroom van feitelijk en residentieel daklozen bestaat 82% uit nieuwe instroom. De overige 18% van de instroom bestaat uit zogenaamde 'draaideurinstroom', dat wil zeggen dat deze personen na een onderbreking van ten minste een half jaar opnieuw gebruikmaken van een opvangvoorziening. Van permanente uitstroom is sprake als we een persoon na uitstroom geen gebruik meer zien maken van de opvang (tot zover de

monitor loopt). Van alle uitstroom bestaat 81% uit permanente uitstroom. De instroom is nagenoeg even groot als de uitstroom.

Pendeling

De Daklozenmonitoren die we in de drie noordelijke provincies uitvoeren, geven zicht op het pendelen van daklozen tussen nachtopvangvoorzieningen in het noorden. We kunnen de pendeling in de periode 2006-2014 inzichtelijk maken. We hebben vastgesteld dat er vooral pendeling van daklozen plaatsvindt tussen voorzieningen voor nachtopvang in de provincie Fryslân en de provincie Groningen. Het betreft 5% van alle daklozen die overnachten in een voorziening in Fryslân in de periode 2006-2014. Nagenoeg evenveel daklozen pendelen van Fryslân naar Groningen als andersom.

Begeleid wonen

Het aantal personen dat woont in een voorziening voor begeleid wonen neemt toe van 64 personen in 2006 tot 96 personen in 2014. Het gemiddeld aantal gebruikers van voorzieningen voor begeleid wonen is 56 personen per dag in 2014.

Ambulante woonbegeleiding

Van alle personen die in de periode 2006-2014 uit huis zijn gezet, is 15% deelnemer aan een vorm van ambulante woonbegeleiding geweest. Binnen één jaar voor of na de huisuitzetting begint 4% van de uitgezette personen met ambulante woonbegeleiding. Van alle personen die in 2014 zijn gestart met ambulante woonbegeleiding, is 20% feitelijk dakloos en 3% residentieel dakloos geweest.

Gebruik dagopvang en postadressen

Met ingang van 2011 krijgen we gegevens over de dagelijkse bezoekers van de drie voorzieningen voor dagopvang in Leeuwarden. In 2014 hebben 687 personen gebruikgemaakt van één of meer dagopvangvoorzieningen. In totaal 465 personen bezoeken in 2014 de dagopvang aan De Tuinen, 272 personen bezoeken in dat jaar het Aanloophuis en de dagopvang aan de Zuidergrachtswal wordt door 131 personen bezocht. Van alle dagopvangbezoekers bezoekt 52% een nachtopvangvoorziening in de provincie Fryslân.

In Leeuwarden kunnen uitkeringsgerechtigde daklozen een postadres aanvragen bij dagopvang De Tuinen en de dagopvang aan de Zuidergrachtswal. In totaal 185 personen maken in 2014 gebruik van een postadres bij dagopvang De Tuinen en 42 personen bij de dagopvang Zuidergrachtswal. Van alle postadreshouders heeft 54% in een nachtopvangvoorziening in de provincie Fryslân overnacht.

Huisuitzettingen en detentie

Sinds 2007 daalt het aantal huisuitzettingen van 273 in 2007 tot 191 in 2013. Hierna neemt het aantal huisuitzettingen weer toe tot 233 in 2014. Per duizend verhuurde corporatiewoningen vinden in 2007 gemiddeld ruim drieënhalf huisuitzettingen plaats (0,36%). Daarna daalt het gemiddeld aantal huisuitzettingen in verhouding tot het aantal huurwoningen naar bijna tweeënhalf (0,25%) in 2013; in 2014 zien we een aantal van drie uitzettingen per duizend woningen (0,30%). Over het geheel genomen is het aantal huisuitzettingen in verhouding tot het aantal corporatiewoningen in de provincie Fryslân in de jaren 2008-2012² lager dan in het verzorgingsgebied van de centrumgemeente

---

² Het aantal huisuitzettingen in 2013-2014 in de verzorgingsgebieden van de centrumgemeenten Groningen, Assen en Emmen is nog niet bekend.

Groningen, maar hoger dan in het verzorgingsgebieden van Assen en Emmen. Wel vindt in de provincie Groningen en de regio Assen, net zoals in Fryslân, een afname plaats in het aandeel ontruimde woningen in verhouding tot het aantal corporatiewoningen. Daarnaast neemt ook in de steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht in de periode 2006-2010 het aantal huisuitzettingen af, maar neemt na 2011 -met uitzondering van Amsterdam- het aantal uitzettingen weer toe. Van alle personen die uit huis zijn gezet in de periode 2006-2014, maakt 9% binnen een jaar na uitzetting gebruik van een voorziening voor maatschappelijke opvang.

De maatschappelijke opvang in de provincie Fryslân biedt ook plek aan ex-gedetineerden (bijvoorbeeld in de Algemene Opvang, van Zienn). Van 19% van de ex-gedetineerden hebben we vastgesteld dat zij in 2007 binnen dertig dagen na detentie hebben overnacht in de maatschappelijke opvang in de provincie Fryslân. In 2014 bedraagt dit percentage 9%. Het betreft hier ex-gedetineerden die nazorg krijgen van het Veiligheidshuis Fryslân en terugkeren naar de gemeente Leeuwarden.

Activering en werkprojecten

Het aantal deelnemers aan arbeidstoeleiding en activering neemt toe van 211 personen in 2008 tot 268 in 2014. Deze groep bestaat in 2014 uit 173 deelnemers aan arbeidstoeleiding van WerkPro en 107 deelnemers aan dagbestedingsactiviteiten van Skrep. Van alle deelnemers in de periode 2008-2014 is 44% bekend als geregistreerd dakloze.

Fier Fryslân

Fier Fryslân is het expertise en behandelcentrum op het gebied van huiselijk geweld, kindermishandeling, eengerelateerd geweld, mensenhandel/loverboy-problematiek en (vroegkinderlijke) traumatisering³. Hoewel de vrouwenopvang in de Wet maatschappelijke ondersteuning valt onder maatschappelijke opvang, worden vrouwen en kinderen die staan ingeschreven bij een instelling voor vrouwenopvang niet meegeteld bij het aantal (residentieel) daklozen. Niettemin speelt Fier Fryslân een belangrijke rol bij de opvang en hulp aan iedereen die te maken heeft (gehad) met geweld en daarom besteden we in dit rapport aandacht aan het aantal personen dat bij Fier gebruikmaakt van opvang, hulpverlening en begeleiding.

We zien bij alle onderdelen van Fier Fryslân een toename van het aantal mensen dat opvang en hulp krijgt. Het aantal personen dat gebruikmaakt van het Centrum Jeugd van Fier Fryslân neemt toe 251 in 2014. Het aantal gebruikers van Blijf van m'n lijf en de Opvang na huisverbod bedraagt 243 in 2014. Het aantal deelnemers aan beschermd wonen en behandeling in een klinische (therapeutische) setting voor buitenlandse slachtoffers van mensenhandel en hun kinderen groeit naar 51 personen.

---

³ De doelgroep bestaat niet alleen uit vrouwen en meisjes, maar ook uit mannen en jongens.

1. Inleiding

De gemeente Leeuwarden is een van de 43 centrumgemeenten voor maatschappelijke opvang, OGGz, vrouwenopvang en verslavingsbeleid in Nederland. In 2008 zijn de centrumgemeenten door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) gevraagd een impuls te geven aan de aanpak van dakloosheid door het ontwikkelen van een Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang, door de VNG kortweg aangeduid als Stedelijk Kompas.

Voor het *Kompas maatschappelijke opvang voor de regio Fryslân* heeft de gemeente Leeuwarden in samenspraak met de Friese gemeenten⁴ het beleid uitgezet op de terreinen van maatschappelijke opvang, OGGz, vrouwenopvang en verslavingszorg en in 2012 beschreven in het *Regionaal Kompas Leeuwarden/Fryslân voor 2012-2016 voor de Wmo-prestatievelden 7, 8 en 9*. Dit Regionaal Kompas is de opvolger van het *Kompas maatschappelijke opvang voor de regio Fryslân* waarin het beleid in de periode 2008-2012 is vastgesteld.

Er vindt ook samenwerking plaats tussen de gemeenten in de provincie Fryslân en met de overige centrumgemeenten in de drie noordelijke provincies. Zo hebben de vier centrumgemeenten Leeuwarden, Assen, Emmen en Groningen samengewerkt bij het opstellen van de Stedelijke kompassen. De gezamenlijke aanpak komt ook tot uiting in het feit dat de centrumgemeenten Leeuwarden, Emmen en Assen in 2008 hebben besloten tot de opbouw van de Daklozenmonitor, zoals die sinds 2004 door de gemeente Groningen wordt uitgevoerd. In november 2008 is de eerste rapportage over de Daklozenmonitor Fryslân gepresenteerd.

1.1 Daklozenmonitor Fryslân

De gemeente Leeuwarden hecht belang aan de beschikbaarheid van juiste gegevens over de doelgroep om zo een goed inzicht te krijgen in de omvang van de problematiek op het terrein van de maatschappelijke opvang in de provincie Fryslân. Om deze reden heeft de centrumgemeente Leeuwarden aan O&S Groningen opdracht gegeven tot de opbouw van de *Daklozenmonitor Fryslân*.

Met de uitvoering van deze monitor wil de gemeente Leeuwarden haar rol als centrumgemeente voor maatschappelijke opvang en verslavingsbeleid goed kunnen uitoefenen, de juiste prioriteiten kunnen stellen, de inspanningen van uitvoerende organisaties op elkaar afstemmen en verantwoording kunnen afleggen. Om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van het proces van marginalisering, is het essentieel dat van elke (potentiële) dakloze gegevens beschikbaar zijn over het gebruik van voorzieningen buiten de eigen regio.

De gemeente Leeuwarden verwacht dat daklozen in de drie noordelijke provincies kunnen worden gevolgd dankzij de uitvoering van de daklozenmonitoren van Fryslân, Assen, Emmen en Groningen. Dit leidt tot een beter inzicht in omvang en samenstelling van de doelgroep, het aantal huisuitzettingen, de contacten met hulpverleningsinstellingen, de

---

⁴ Alle 24 gemeenten in de provincie Fryslân behoren tot het verzorgingsgebied van centrumgemeente Leeuwarden.

in-, door- en uitstroom van de doelgroep in het daklozencircuit en in het pendelen van daklozen tussen voorzieningen in de provincies Fryslân, Drenthe en Groningen.

1.2 Doel van het onderzoek

Het onderzoek heeft als reguliere doelstelling: het in kaart brengen van de populatie daklozen in de provincie Fryslân.

De doelstelling van het onderzoek laat zich vertalen in een aantal deelvragen, namelijk:

- Hoeveel huisuitzettingen vinden plaats in de provincie Fryslân? Wat zijn redenen voor huisuitzetting?
- Hoeveel mensen die uit huis zijn gezet komen terecht in de maatschappelijke opvang? Hoeveel tijd zit er tussen de datum van huisuitzetting en de eerste overnachting in de maatschappelijke opvang?
- Hoeveel personen die uit huis zijn gezet, krijgen voor en na huisuitzetting ambulante woonbegeleiding?
- Hoeveel ex-gedetineerden maken binnen dertig dagen na detentie voor overnachting gebruik van maatschappelijke opvang?
- Wat is de omvang van de populatie daklozen in de provincie Fryslân? Is er een toe- of afname van het aantal daklozen?
- Wat zijn de demografische kenmerken van deze populaties?
- Wat is de omvang van de in- en uitstroom in de maatschappelijke opvang in de provincie Fryslân, per maand? Hoeveel nieuwe daklozen komen we in de maatschappelijke opvangvoorzieningen tegen? Hoeveel ex-daklozen worden opnieuw dakloos?
- Is er sprake van stromingen tussen voorzieningen voor kortdurende opvang, langdurende opvang en begeleid wonen? Hoe lang verblijven daklozen gemiddeld in de opvangvoorzieningen?
- Hoeveel daklozen krijgen ambulante woonbegeleiding voor- of nadat zij voor het eerst gebruikmaken van de maatschappelijke opvang voor een overnachting, en met welke instelling?
- Hoeveel personen beschikken over een postadres? Hoeveel van deze personen, maken voor overnachting gebruik van maatschappelijke opvang?
- Hoeveel daklozen uit de provincie Fryslân maken ook gebruik van de voorzieningen in het verzorgingsgebied van de centrumgemeenten Groningen (provincie Groningen), Assen en Emmen (provincie Drenthe), en omgekeerd? De pendeling van daklozen tussen de voorzieningen in de drie noordelijke provincies kunnen we inzichtelijk maken voor de periode 2006-2014.

1.3 Opzet van de monitor

In 2008 is begonnen met de opbouw van de Daklozenmonitor Fryslân, waarbij is gestart met de verzameling van gegevens over het jaar 2006 (zie Beukeveld & Oldersma, 2008). Sinds 2008 is jaarlijks een rapport over de Daklozenmonitor verschenen⁴. De Daklozenmonitor is in opdracht van de gemeente Groningen ontwikkeld in 2003⁵. Sindsdien wordt deze monitor uitgevoerd door O&S Groningen van de gemeente Groningen. Tegelijkertijd met de opbouw van de Daklozenmonitor Fryslân is begonnen met de opbouw van daklozenmonitoren voor de centrumgemeenten Assen en Emmen⁶.

⁵ Voor de Daklozenmonitor Groningen worden vanaf het jaar 2003 gegevens verzameld; voor de monitoren van Assen, Emmen en Leeuwarden is 2006 het eerste jaar waarover gegevens beschikbaar zijn.

⁶ Zie literatuurlijst.

Daarmee wordt de populatie (potentiële) daklozen in de drie noordelijke provincies gevolgd en kan het pendelen van de doelgroep tussen voorzieningen in de drie provincies in beeld worden gebracht.

1.3.1 Registratiegegevens

De monitor bouwen we op door registratiegegevens van personen te koppelen. Diverse instellingen voor onder meer maatschappelijke opvang, hulpverlening en begeleid wonen, en woningcorporaties verstrekken gegevens op persoonsniveau. De registraties van deze instellingen vormen de gegevensbronnen voor de monitor. Voor deze rapportage is aan instellingen gevraagd gegevens over de periode 2006-2013 beschikbaar te stellen. Alle gegevens worden geleverd op persoonsniveau, doorgaans met de volledige naam van de persoon, geslacht en zijn of haar geboortedatum. Voor de monitor worden de registratiegegevens van de volgende instellingen aan elkaar gekoppeld:

- a) Registratiegegevens van personen die gebruikmaken van de maatschappelijke opvangvoorzieningen in de stad Leeuwarden en de provincie Fryslân. Op dagniveau zijn gegevens verstrekt van personen die gebruikmaken van een dagopvang, kortdurende nachtopvang, crisisopvang, langdurende nachtopvang en voorzieningen voor begeleid wonen. Het betreft voorzieningen van het Aanloophuis, Zienn, Limor en het Leger des Heils.
- b) Gegevensbestanden van woningcorporaties in de stad Leeuwarden en de provincie Fryslân over huisuitzettingen (op naam) en de reden van huisuitzetting.
- c) Gegevens over hulpverlening aan ex-gedetineerden door het Veiligheidshuis Fryslân.
- d) Om een beeld te krijgen van personen die ambulante woonbegeleiding ontvangen, gebruiken we gegevens⁷ van het Leger des Heils, Limor, Verslavingszorg Noord Nederland (VNN) en Zienn.
- e) Gegevens over deelnemers aan dagbesteding bij SKREP en arbeidstoeleiding door WerkPro. In juli 2012 zijn VNN en WerkPro een duurzame samenwerking aangegaan. De afdeling Werken van VNN (waaronder ook ProKruid) is overgedragen aan WerkPro.
- f) Informatie over personen die opvang en hulpverlening krijgen van Fier Fryslân, het expertisecentrum op het gebied van huiselijk geweld, kindermishandeling, eengerelateerd geweld, mensenhandel/loverboy-problematiek en (vroegkinderlijke) traumatisering.
- g) Informatie uit de Basisregistratie Personen (BRP) van de gemeente Leeuwarden. Hierbij gaat het om informatie over geslacht, etnische achtergrond, leeftijd en om de huishoudens waarvan de daklozen ooit deel hebben uitgemaakt. De gemeente Leeuwarden heeft voor de monitor haar BRP-gegevens beschikbaar gesteld.
- h) Gegevens over uitkeringsgerechtigden (WWB) van de sector Sociale Zaken van de gemeente Leeuwarden. Tevens gegevens over uitkeringsgerechtigde daklozen die een postadres hebben gekregen bij dagopvang De Tuinen en de dagopvang aan de Zuidergrachtswal.

---

⁷ We krijgen doorgaans gegevens aangeleverd over personen die in de periode 2006-2010 voor hulpverlening een beroep hebben gedaan op de instelling. Voorwaarde voor de gegevenslevering is dat de hulpverlening in de periode 2006-2014 heeft plaatsgevonden. Daarbij kan al voor 2006 zijn gestart met de verleende hulpverlening. Als hulpverlening al in 2005 of eerder is beëindigd (en niet opnieuw is gestart in de periode 2006-2014), dan hebben wij daarover geen gegevens ontvangen.

1.3.2 Identificatie en koppeling

Elk bronbestand dat we ontvangen van een instelling, wordt op persoonsniveau gekoppeld. Elke persoon die nog niet eerder is geïdentificeerd, wordt na toevoeging aan de database beschouwd als een nieuwe persoon. Over elke persoon die al in de database is opgenomen, komt meer informatie beschikbaar. Na identificatie worden de persoonsgegevens uit het gekoppelde bestand verwijderd, zodat er een voor onderzoeksdoeleinden geanonimiseerde database overblijft.

Het koppelen op persoonsniveau is een arbeidsintensief proces. De koppeling van gegevens is noodzakelijk om de daklozen over meerdere jaren te kunnen volgen. De monitor kan onder meer inzichtelijk maken hoeveel mensen na huisuitzetting gebruikmaken van de maatschappelijke opvang, hoeveel daklozen gebruikmaken van opvangvoorzieningen en/of hulpverleningsinstellingen, en hoeveel daklozen na een onderbreking weer terugkomen bij een voorziening en wanneer.

Bij de koppeling van de registratiegegevens uit de verschillende bestanden moet een goede identificatie van de daklozen plaatsvinden. De Basisregistratie Personen (BRP) van de gemeente Leeuwarden speelt hierbij een belangrijke rol; deze gemeente heeft gegevens uit de BRP beschikbaar gesteld van alle inwoners. De identificatie van een persoon met gegevens in een BRP verhoogt niet alleen de betrouwbaarheid van de verzamelde gegevens in de database, maar stelt ons ook in staat de gegevens te verrijken. De identificatie van personen in de gegevensbestanden draagt ertoe bij dat een persoon na koppeling slechts eenmaal in de database wordt opgenomen⁸. Bijvoorbeeld, als de gegevens over een huisuitzetting niet aan de juiste persoon worden gekoppeld, dan bevat de database een persoon die uit huis is gezet en daarnaast nog een tweede persoon die gebruikmaakt van hulpverlening. Door deze onjuiste koppeling vindt dubbeltelling plaats, en dat is ongewenst met het oog op een juiste vaststelling van de omvang van de populatie daklozen. Bovendien kan van deze persoon het proces van marginalisatie niet goed worden vastgesteld, omdat bijvoorbeeld aan de instroom in de maatschappelijke opvang een huisuitzetting is voorafgegaan.

1.4 Voorzieningen voor daklozen

Daklozen in de provincie Fryslân kunnen gebruikmaken van verschillende voorzieningen voor maatschappelijke opvang en/of hulpverlening. In deze rapportage hanteren we de volgende clustering van opvang- en hulpverleningsinstellingen: maatschappelijke opvang, begeleid wonen, dagopvang, activering en werkprojecten, hulpverlening, ambulante woonbegeleiding en opvang van ex-gedetineerden (zie tabel 1.1).

Bij de maatschappelijke (nacht-)opvang onderscheiden we achtereenvolgens (a) instellingen voor kortdurend verblijf en de crisisopvang en (b) instellingen voor langdurend verblijf. Met deze indeling kunnen we inzicht geven in de populatie daklozen die in het *Regionaal Kompas Leeuwarden/Fryslân* (zie ook Vereniging van Nederlandse Gemeenten⁹) als feitelijk respectievelijk residentieel daklozen worden omschreven:

---

⁸ Een van de problemen bij het vaststellen van de omvang van de doelgroep is volgens het Interdepartementaal Beleidsonderzoek het aantal dubbeltellingen. Door de gehanteerde systematiek minimaliseren we het aantal dubbeltellingen.

⁹ Zie *Stappenplan Stedelijk Kompas: Intensivering van de aanpak van dakloosheid*, uitgebracht door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2007); zie ook *Monitor Stedelijk Kompas 2013* van Planije, Hulsbosch & Tuynman, 2014.

- a. *Feitelijk daklozen*: dit zijn personen die niet beschikken over een eigen woonruimte en die voor een slaapplek gedurende de nacht zijn aangewezen op buiten slapen. Tot de feitelijk daklozen behoren ook personen die overnachten in de openlucht en in overdekte openbare ruimten (zoals portieken, fietsenstallingen en auto's). Ten slotte worden tot de groep feitelijk daklozen ook gerekend personen die binnen slapen in passantenverblijven van de maatschappelijke opvang of bij vrienden, kennissen of familie, zonder vooruitzicht op een slaapplek voor de daarop volgende nacht.
- b. *Residentieel daklozen*: tot deze groep worden gerekend personen die als bewoner staan ingeschreven bij instellingen voor maatschappelijke opvang. Het kan daarbij gaan om instellingen als internaten en sociale pensions, woonvoorzieningen op basis van particulier initiatief die zich richten op semipermanente bewoning door daklozen en particuliere commerciële pensions waar voornamelijk daklozen wonen.

Tabel 1.1 Organisaties in het verzorgingsgebied van de centrumgemeente Leeuwarden (provincie Fryslân) die gegevens beschikbaar stellen voor de monitor

		Organisatie	
1. Maatschappelijke opvang			
1a. Kortdurend verblijf en crisisopvang	Nachtopvang (De Terp)	Zienn	
	Crisisopvang Burgum ¹	Zienn	
	Crisisopvang De Kei ²	Limor	
	Crisisopvang Sneek	Limor	
	Huis voor Jongeren	Zienn	
	Verlengd verblijf Burgum	Zienn	
	1b. Langdurend verblijf	Algemene Opvang	Zienn
		Sociaal pension Bonifatiusplein ³	Zienn
		Sociaal pension Hoekstersingel ⁴	Zienn
		Sociaal pension Drachten ⁵	Zienn
		Sociaal pension Noach	Leger des Heils
		Sociaal pension Sneek	Zienn
Zorgopvang De Marene ⁶	Zienn		
2. Begeleid wonen			
Begeleid wonen Heerenveen/Leeuwarden	Zienn		
Tweede Fase Huizen	Limor		
Woonvoorziening De Kei ²	Limor		
3. Dagopvang			
Aanloophuis van de kerken	Interkerkelijke stichting		
Dagopvang De Tuinen	Leger des Heils		
Dagopvang Zuidergrachtswal	Zienn		
4. Activering en werkprojecten			
Arbeidstoeleiding	WerkPro		
Sociale activering	Skrep		
5. Ambulante woonbegeleiding			
Ambulante begeleiding	Leger des Heils		
Ambulante woonbegeleiding Friesland	VNN		
Huis voor Jongeren, Kamers met Kansen, Take Off & Woonondersteuning	Zienn		
Thuisbegeleiding	Limor		
6. Nazorg ex-gedetineerden			
Veiligheidshuis Fryslân	Gemeente Leeuwarden		
7. Hulpverlening bij geweld in afhankelijkheidsrelaties			
Expertise en behandelcentrum	Fier Fryslân		
8. Wonen			
Huisuitzettingen	corporaties provincie Fryslân		
9. Inkomstenbron			
Bijstandsuitkering	Gemeente Leeuwarden		

Noten: Zie bijlage 1 voor een nadere omschrijving van de verschillende organisaties. ¹ Crisisopvang Burgum was Crisisopvang Blijenhof. ² In 2009 zijn de Crisisopvang aan de A. Schweitzerstraat in Leeuwarden en woonvoorziening Bonifatiusplein verhuisd naar het nieuwe gebouw De Kei. ³ Sociaal pension Bonifatiusplein was Sociaal pension Willemsstate. ⁴ Sociaal pension De Bel verhuisde in november 2012 naar de Hoekstersingel. ⁵ Wonen De Terp is in juli 2012 verhuisd naar Sociaal pension Drachten. ⁶ De Zorgopvang is eind 2014 verhuisd naar een nieuwe locatie aan de J.H. Knoopstraat in Leeuwarden, en heet De Marene.

Elke centrumgemeente hanteert in het Stedelijk Kompas het onderscheid tussen feitelijk en residentieel daklozen. In de rapportages van de daklozenmonitoren Fryslân, Groningen, Assen en Emmen hanteren we een uniforme clustering van voorzieningen. Hiermee kan een eenduidige analyse plaatsvinden van het pendelen van daklozen tussen de drie noordelijke provincies.

1.5 Opbouw van het rapport

Het rapport is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken. In *hoofdstuk 2* gaan we in op de uitgevoerde huisuitzettingen in de provincie Fryslân en de redenen van deze huisuitzettingen. Daarnaast gaan we ook in op ambulante woonbegeleiding aan de personen die uit huis zijn gezet en het gebruik van maatschappelijke opvang. Het hoofdstuk besluit met het aantal ex-gedetineerden dat na detentie gebruikmaakt van maatschappelijke opvang.

In *hoofdstuk 3* beschrijven we de populatie daklozen in de provincie Fryslân in de periode van 2006-2014. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de samenstelling van de groep daklozen in Fryslân, de in- en uitstroom, de verblijfsduur in de maatschappelijke opvang, en ambulante woonbegeleiding voor en na instroom in de maatschappelijke opvang. *Hoofdstuk 4* gaat in op het gebruik van dagopvangvoorzieningen enerzijds, en de deelname aan activerings- en werkprojecten anderzijds.

In *Hoofdstuk 5* besteden we aandacht aan de opvang, hulpverlening en begeleiding door Fier Fryslân aan iedereen die te maken heeft (gehad) met geweld. In de bijlagen beschrijven we de instellingen die voor de monitor gegevens hebben geleverd (bijlage 1) en de woningvoorraad van woningcorporaties die aan de monitor meewerken (bijlage 2). In bijlage 3 rapporteren we het gemiddeld aantal personen dat per etmaal gebruikmaakt van een nachtopvangvoorziening.

2. Na huisuitzetting en detentie

Huisuitzetting kan een eerste stap zijn naar dakloosheid. In de meeste gevallen gaat het om huurders die uit hun woning worden gezet, maar soms krijgt ook een eigenaar van een koopwoning te maken met huisuitzetting. Een woningcorporatie of een (particuliere) verhuurder kan overgaan tot huisuitzetting als een huurder geen huur betaalt, de woning ernstig verwaarloost of op een andere wijze overlast veroorzaakt. Een huisuitzetting vindt pas plaats na de mededeling van een deurwaarder dat tot ontruiming van de woning wordt overgegaan. Deze aanzegging van een huisuitzetting wordt gedaan nadat de kantonrechter in een vonnis heeft uitgesproken dat de huurovereenkomst ontbonden mag worden. In paragraaf 2.1 beschrijven we het aantal huisuitzettingen dat is uitgevoerd door de grootste corporaties in de provincie Fryslân in de periode 2006-2014. Daarbij besteden we ook aandacht aan de redenen voor huisuitzetting en aan de ambulante woonbegeleiding aan personen die er mede op is gericht om huisuitzetting te voorkomen.

Na een huisuitzetting is iemand weliswaar huis en haard kwijtgeraakt, maar men wordt daarmee niet letterlijk dakloos. Wie de nacht niet onder de sterrenhemel wil doorbrengen, klopt vaak eerst voor onderdak aan bij familie en vrienden. Ook zoekt men oplossingen in de richting van een caravan, vakantiehuisje en soms een schuur. Het kan hierdoor enige tijd duren voordat iemand zich meldt bij de maatschappelijke opvang. Alleen zij die de controle totaal kwijt zijn en geen andere oplossing kunnen vinden, kloppen eerder aan bij de opvang. Zij beschikken niet meer over de overlevingsstrategieën om het een tijdje zonder de opvang uit te houden. Bijvoorbeeld, uit de Daklozenmonitor Groningen 2003-2013 (Oldersma, 2014b) blijkt dat vijf procent van de personen die in de provincie Groningen uit huis zijn gezet binnen één jaar na uitzetting gebruikmaakt van een voorziening voor nachtopvang¹⁰. In paragraaf 2.2 beschrijven we hoeveel personen na huisuitzetting in Fryslân gebruikmaken van opvangvoorzieningen voor daklozen. We gaan in op het gebruik van voorzieningen voor nachtopvang en dagopvang.

Huisuitzetting is niet de enige oorzaak van dakloosheid. Mensen kunnen ook dakloos worden doordat zij uit huis worden gezet door hun partner of ouders. Ook komt het voor dat sommige mensen uit detentie komen of ontslagen zijn uit een psychiatrisch ziekenhuis of jeugdinstelling zonder dat vooraf een dak boven het hoofd is geregeld. In paragraaf 2.2 gaan we in op het aantal ex-gedeteneerden dat na detentie binnen dertig dagen gebruik maakt van een opvangvoorziening voor daklozen.

2.1 Huisuitzettingen in Fryslân

In deze paragraaf gaan we eerst in op het aantal huisuitzettingen en de redenen daarvan. Vervolgens beschrijven we de hulpverlening die is geboden aan huishoudens die uit huis zijn gezet en de instroom in de maatschappelijke opvang na huisuitzetting. Ten slotte gaan we in op het aantal personen dat na huisuitzetting gebruikmaakt van een dagopvangvoorziening.

---

¹⁰ Van de personen die in de stad Groningen uit huis zijn gezet, maakt elf procent binnen één jaar na uitzetting gebruik van een voorziening voor nachtopvang.

2.1.1 Aantal huisuitzettingen

We hebben de tien grootste woningcorporaties in de provincie Fryslân benaderd voor deelname aan de monitor. Deze woningcorporaties hebben namen aangeleverd van personen die uit huis zijn gezet in de periode 2006-2014. In tabel 2.1 geven we het totaal aantal huisuitzettingen weer dat in de provincie Fryslân heeft plaatsgevonden. Zie bijlage 2 voor het aantal huisuitzettingen per corporatie die gegevens heeft geleverd. Uit de tabel blijkt dat in 2006 in totaal 224 huisuitzettingen zijn uitgevoerd (let wel, twee corporaties konden geen gegevens leveren over uitzettingen). In 2007 en 2008 vonden in totaal 273 respectievelijk 269 huisuitzettingen plaats. Het aantal huisuitzettingen daalt daarna tot 191 in 2013. In 2014 stijgt het aantal weer iets tot 233 huisuitzettingen.

Tabel 2.1 Totaal aantal huisuitzettingen in de provincie Fryslân, in de periode 2006-2014

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Aantal huisuitzettingen	224	273	269	225	211	203	219	191	233

In tabel 2.2 hebben we het percentage huisuitzettingen opgenomen in verhouding tot het totaal aantal corporatiewoningen in Fryslân. Daarnaast zijn in de tabel dezelfde gegevens opgenomen over de verzorgingsgebieden van de andere drie noordelijke centrumgemeenten (Groningen, Assen en Emmen en Assen) en de vier grote steden (zie de rapportage 2013/'14 van de Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang). Over 2014 zijn nog geen gegevens beschikbaar.

In 2006 vinden in Fryslân per duizend verhuurde corporatiewoningen gemiddeld drieënhalf huisuitzettingen plaats, uitgedrukt in een percentage van 0,35%. In de twee daaropvolgende jaren 2007 en 2008 bedraagt dit percentage 0,36%. Na 2008 daalt het percentage naar 0,25% in 2013. In 2014 neemt het aantal huisuitzettingen in verhouding tot het aantal corporatiewoningen toe tot drie per duizend corporatiewoningen (0,30%). Zie bijlage 2 voor het aantal huisuitzettingen in verhouding tot het aantal verhuurde corporatiewoningen per Friese corporatie.

Tabel 2.2 Percentage ontruimde woningen in verhouding tot het totaal aantal corporatiewoningen, in de verzorgingsgebieden van de vier noordelijke centrumgemeenten, in de periode 2006-2013

Centrumgemeente	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Fryslân	0,35%	0,36%	0,36%	0,30%	0,27%	0,26%	0,28%	0,25%	0,30%
Groningen	0,42%	0,32%	0,39%	0,35%	0,29%	0,32%	0,37%	nb	nb
Regio Assen	0,21%	0,31%	0,29%	0,26%	0,23%	0,25%	0,22%	nb	nb
Regio Emmen	0,29%	0,19%	0,32%	0,31%	0,31%	0,30%	0,22%	nb	nb
Amsterdam	0,42%	0,42%	0,43%	0,38%	0,35%	0,32%	0,33%	0,32%	nb
Rotterdam	0,65%	0,60%	0,40%	0,38%	0,46%	0,52%	0,69%	0,70%	nb
Den Haag	0,57%	0,57%	0,67%	0,64%	0,56%	0,62%	0,64%	0,58%	nb
Utrecht	0,37%	0,30%	0,24%	0,15%	0,11%	0,14%	0,16%	0,23%	nb

Noten: nb = (nog) niet bekend.

Over het geheel genomen is het aantal huisuitzettingen in verhouding tot het aantal corporatiewoningen in de provincie Fryslân in de jaren 2008-2012 lager dan in het verzorgingsgebied van de centrumgemeente Groningen, maar hoger dan in het verzorgingsgebied van Assen. Wel vindt in de Groningen en de regio Assen, net zoals in Fryslân, een afname plaats in het aandeel ontruimde woningen in verhouding tot het aantal corporatiewoningen. Net als in de provincie Fryslân zien we in de cijfers van de vier grote steden ook een dalende trend in het aantal huisuitzettingen bij woningcorporaties tot 2010, gevolgd door een toename in drie van de vier steden.

2.1.2 Reden van huisuitzetting

Een huurder kan niet zomaar uit zijn woning worden gezet. Hieraan komt een gerechtelijke uitspraak te pas. Een huurachterstand van meer dan drie maanden is de meest voorkomende reden waarom iemand na een uitspraak van de rechter zijn of haar huis moet verlaten. Toch gaan er meestal meerdere problemen vooraf aan een daadwerkelijke huisuitzetting. Huurschuld en overlast gaan daarbij vaak hand in hand. Een huurachterstand is voor de verhuurder gemakkelijker aan te tonen dan overlast; een huurachterstand kan op basis van betaalde en verschuldigde huur worden vastgesteld, terwijl overlast is gebaseerd op een subjectieve beleving van het hinderlijke gedrag van een huurder. Daarbij zijn bij een huisuitzetting naar aanleiding van overlast getuigenverklaringen vereist waaruit blijkt dat het niet om een incident gaat en dat maatregelen niet geholpen hebben.

De corporaties in de provincie Fryslân hebben van het merendeel van de huisuitzettingen de reden aangeleverd. In de periode 2006-2014 is in de meeste gevallen (92%) een huurschuld de voornaamste reden van uitzetting geweest. Twee procent betreft een huisuitzetting in verband met overlast en bij 1% vormde een combinatie van een huurschuld en overlast de reden voor uitzetting. Hennepteelt vormt in 1% van de gevallen de reden voor uitzetting. Van 4% van de uitzettingen is geen reden bekend.

2.1.4 Ambulante woonbegeleiding

Ambulante woonbegeleiding biedt een vorm van begeleiding die erop is gericht terugval en huisuitzetting te voorkomen. Voor deze subparagraaf zijn we nagegaan hoeveel personen in de periode 2006-2014 voor of na huisuitzetting ambulante woonbegeleiding hebben ontvangen in de provincie Fryslân. Van 309 personen (15%) kunnen we vaststellen dat zij voor of na hun huisuitzetting een vorm van ambulante woonbegeleiding hebben gekregen. In totaal 42 personen (2%) starten met ambulante begeleiding binnen één jaar voor de huisuitzetting, terwijl 50 personen (2%) hiermee tot één jaar na de huisuitzetting beginnen.

2.1.5 Van huisuitzetting naar opvang

Van alle personen die in de periode 2006-2014 uit huis zijn gezet in de provincie Fryslân, zijn we nagegaan hoeveel er maximaal één jaar voor of na uitzetting gebruik zijn gaan maken van de maatschappelijke opvang. Van alle personen die uit huis zijn gezet (in totaal 2.023 personen in 2006-2014), maken 214 personen (11%) binnen een jaar voor of na uitzetting gebruik van een nachtopvangvoorziening. Van deze personen, overnachten er binnen een jaar na uitzetting 176 (9%) in een opvangvoorziening.

De 176 personen die binnen één jaar na uitzetting van een voorziening gebruikmaken, hebben we nader bekeken. Van deze personen overnachten 69 personen (3%) binnen één maand al een keer in de maatschappelijke opvang. Zevenenzestig personen (3%) vinden tussen de twee en zes maanden na uitzetting een plek in een opvangvoorziening. De overige 40 personen (2%) overnachten tussen de zeven en twaalf maanden na huisuitzetting een eerste keer in een opvangvoorziening.

2.1.6 Huisuitzetting en bezoek dagopvang

We beschikken over bezoekersgegevens van de dagopvangvoorzieningen vanaf 2011¹¹. We zijn nagegaan hoeveel personen die in de periode 2011-2014 uit huis zijn gezet in de provincie Fryslân gebruikmaken van een dagopvangvoorziening. We zien dat 71 personen (8%) binnen één jaar na huisuitzetting voor het eerst gebruikmaken van een

¹¹ Zie hoofdstuk 4, paragraaf 4.1.

dagopvangvoorziening. Binnen één jaar voorafgaand aan de huisuitzetting brengen 10 personen (1%) een eerste bezoek aan de dagopvang.

2.2 Ex-gedetineerden

De nazorg voor ex-gedetineerden dient een belangrijke bijdrage te leveren aan het vergroten van re-integratiekansen voor ex-gedetineerden. De nazorg is erop gericht dat ex-gedetineerden in het bezit zijn van de noodzakelijke basisvoorzieningen: identiteitsbewijs, inkomen, huisvesting, schuldhulpverlening en passende zorg. Deze nazorg wordt onder meer verleend door het Veiligheidshuis Fryslân, dat voor deze monitor gegevens beschikbaar heeft gesteld over ex-gedetineerden die in de periode 2007-2014 de gevangenis hebben verlaten en terugkeren naar de gemeente Leeuwarden. De maatschappelijke opvang in de provincie Fryslân biedt ook plek aan ex-gedetineerden (bijvoorbeeld in de Algemene Opvang, Zienn).

We zijn nagegaan hoeveel ex-gedetineerden binnen 30 dagen na het verlaten van de gevangenis voor overnachting een beroep hebben gedaan op maatschappelijke opvang in Fryslân. We beschikken over gegevens van overnachtingen in de maatschappelijke opvang in 2007-2014, zodat we in tabel 2.3 van ex-gedetineerden die tot 1 december 2014 de gevangenis hebben verlaten adequaat kunnen vaststellen of ze binnen dertig dagen dakloos worden.

Uit de tabel blijkt dat ex-gedetineerden in 2014 na detentie voor overnachtingen aanzienlijk minder vaak een beroep doen op maatschappelijke opvang dan in 2007. In 2007 is 193 keer een ex-gedetineerde uit detentie gekomen die nazorg krijgt van het Veiligheidshuis Fryslân; 37 keer (19%) maakt een ex-gedetineerde binnen dertig dagen na detentie voor overnachting gebruikmaakt van een maatschappelijke opvangvoorziening in de provincie Fryslân. In 2014 overnachten 32 ex-gedetineerden (9%) binnen dertig dagen na detentie (307 personen verlaten 342 keer detentie) in een opvangvoorziening.

Tabel 2.3 Aantal keren dat een ex-gedetineerde binnen 30 dagen na detentie voor overnachting gebruikmaakt van maatschappelijke opvang in Fryslân, in de periode 2007-2014

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ¹
Aantal ex-gedetineerden	180	264	348	324	261	261	342	307
Aantal keren uit detentie	193	309	427	390	308	297	387	342
In MO na detentie	19%	15%	16%	16%	15%	12%	9%	9%

Noot: ¹ Omdat we nog niet beschikken over het gebruik van opvang in januari 2015, kunnen we nog niet van alle ex-gedetineerden die in december 2014 detentie verlaten de instroom in maatschappelijk nachtopvang bepalen.

3. Daklozen in Fryslân

In dit hoofdstuk geven we een beschrijving van de populatie daklozen in de provincie Fryslân over een periode van acht jaar (2006-2014). We gaan in op de omvang en de samenstelling van de populatie daklozen en het gebruik van de diverse opvangvoorzieningen. We beschrijven in paragraaf 3.2 het aantal jongeren tot en met 22 jaar die gebruikmaken van een voorziening voor nachtopvang. We beschrijven de in- en uitstroom bij de voorzieningen voor maatschappelijke opvang en de doorstroom van daklozen tussen de verschillende voorzieningen. In paragraaf 3.4 beschrijven we hoeveel personen gebruikmaken van voorzieningen voor maatschappelijke opvang in de verzorgingsgebieden van de vier noordelijke centrumgemeenten. In de laatste twee paragrafen gaan we in op het aantal deelnemers aan begeleide woonvormen en ambulante woonbegeleiding.

3.1 Verblijf in de maatschappelijke opvang

In deze paragraaf beschrijven we de doelgroepen feitelijk en residentieel daklozen die voor overnachting gebruikmaken van opvangvoorzieningen in de provincie Fryslân.

3.1.1 Aantal feitelijk en residentieel daklozen

We hebben in tabel 3.1 het aantal geregistreerde feitelijk en residentieel daklozen per jaar (in 2006-2014) in de provincie Fryslân beschreven. We zien een toename van het totaal aantal geregistreerde feitelijk en residentieel daklozen in de provincie Fryslân van in totaal 744 in 2006 tot 984 in 2012. Daarna daalt het aantal geregistreerde daklozen tot 901 in 2014. Deze fluctuatie hangt vooral samen met het aantal geregistreerde feitelijk daklozen dat in de periode 2006-2012 toeneemt tot 708 in 2012, en dan afneemt tot 627 personen in 2014. Na 2006 neemt het aantal geregistreerde residentieel daklozen toe van 257 in 2006 tot 345 in 2012; daarna daalt het aantal residentieel daklozen licht tot 321 in 2014.

Tabel 3.1 Totaal aantal personen dat gebruikmaakt van voorzieningen voor maatschappelijke opvang in de provincie Fryslân, in de periode 2006-2014

Aantal unieke personen	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Feitelijk daklozen	551	595	681	623	651	687	708	697	627
Residentieel daklozen	257	315	297	304	326	333	345	311	321
Totaal aantal unieke feitelijk en residentieel daklozen	744	835	909	858	908	950	984	954	901

Noot: Sommige personen maken in een kalenderjaar gebruik van meerdere opvangvoorzieningen, waardoor het totaal aantal unieke daklozen lager is dan de som van het aantal feitelijk en residentieel daklozen.

In tabel 3.2 hebben we het aantal personen opgenomen dat gebruikmaakt van voorzieningen voor maatschappelijke opvang naar twee leeftijdscategorieën: personen tot en met 17 jaar, personen van 18-22 jaar en personen van 23 jaar ouder. Uit de tabel blijkt dat nagenoeg alle residentieel daklozen 23 jaar of ouder zijn. Van de 627 feitelijk daklozen die in 2014 gebruikmaken van een opvangvoorziening in de provincie Fryslân zijn 97 personen (15%) jonger dan 18 jaar. Het betreft jongeren die samen met één of met beide ouders onderdak krijgen in een crisisopvang of de Trainingsappartementen voor gezinnen in Burgum.

In paragraaf 3.2 gaan we dieper in op het aantal jongeren van 18 tot en met 22 jaar die gebruik hebben gemaakt van een voorziening voor nachtopvang.

Tabel 3.2 Aantal personen dat gebruikmaakt van voorzieningen voor maatschappelijke opvang en begeleid wonen in de provincie Fryslân, naar leeftijdscategorie, in de periode 2006-2014

Aantal unieke personen Leeftijdscategorie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Feitelijk daklozen									
0-17 jaar	78	66	101	99	122	114	117	113	97
18-22 jaar	78	81	105	90	95	117	108	109	101
23 jaar en ouder	372	436	470	427	429	455	469	458	424
onbekend	23	12	5	7	5	1	14	17	5
Residentieel daklozen									
0-17 jaar	1	-	-	-	-	-	-	-	-
18-22 jaar	6	10	5	1	3	5	12	6	7
23 jaar en ouder	250	305	292	303	323	327	330	305	314
onbekend	-	-	-	-	-	1	3	-	-
Totaal daklozen									
0-17 jaar	79	66	101	99	122	114	117	113	97
18-22 jaar	81	84	108	91	96	122	117	113	106
23 jaar en ouder	561	673	695	661	685	712	733	711	693
onbekend	23	12	5	7	5	2	17	17	5

Noot: Sommige personen maken in een kalenderjaar gebruik van meerdere opvangvoorzieningen, waardoor het totaal aantal feitelijk en residentieel daklozen lager is dan de som van het aantal feitelijk en residentieel daklozen.

3.1.2 Gebruik van opvangvoorzieningen

Daklozen kunnen gebruikmaken van verschillende typen opvang in de provincie Fryslân. We gaan in op het gebruik van de verschillende opvangvoorzieningen, waarbij we het volgende onderscheid hanteren: kortdurend verblijf en crisisopvang (gebruikt door feitelijk daklozen) en langdurend verblijf (gebruikt door residentieel daklozen). In tabel 3.3 geven we het gebruik van de verschillende maatschappelijke opvangvoorzieningen weer. Het gaat daarbij om daklozen die ten minste één nacht in een (kalender)jaar gebruikmaken van een opvangvoorziening. Hierbij kan het ook gaan om daklozen die gedurende een langere tijd, tot zelfs wel een heel jaar, aaneengesloten in een voorziening verblijven.

Tabel 3.3 Aantal personen dat gebruikmaakt van voorzieningen in de provincie Fryslân, in de periode 2006-2014

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kortdurende & crisisopvang:									
Nachtopvang (De Terp)	257	274	294	250	268	281	309	302	264
Crisisopvang Burgum ¹	189	183	249	210	223	217	199	196	180
Crisisopvang De Kei ²	79	103	104	102	73	81	93	93	74
Crisisopvang Sneek	10	12	25	45	48	62	82	92	78
Huis voor Jongeren	40	56	48	44	43	45	41	35	41
Verlengd verblijf Burgum	-	11	41	35	54	42	51	29	37
Langdurende opvang:									
Algemene Opvang	157	194	154	112	130	102	101	90	93
Sociaal pension Bonifatiusplein ³	23	19	20	21	32	30	32	38	29
Sociaal pension Hoekstersingel ⁴	14	12	14	27	38	36	30	29	30
Sociaal pension Drachten ⁵	-	-	-	64	61	52	47	31	34
Sociaal pension Noach	24	29	22	22	21	45	54	46	45
Sociaal pension Sneek	6	31	36	35	30	29	41	33	39
Zorgopvang de Marene ⁶	42	60	63	57	61	68	65	67	61

Noten: ¹ Crisisopvang Burgum was Crisisopvang Blijenhof. ² In 2009 zijn de Crisisopvang aan de A. Schweitzerstraat in Leeuwarden en woonvoorziening Bonifatiusplein verhuisd naar het nieuwe gebouw De Kei. ³ Sociaal pension Bonifatiusplein was Sociaal pension Willemsstate. ⁴ Sociaal pension De Bel verhuisde in november 2012 naar de Hoekstersingel. ⁵ Wonen De Terp is in juli 2012 verhuisd naar Sociaal pension Drachten. ⁶ De Zorgopvang is eind 2014 verhuisd naar een nieuwe locatie aan de J.H. Knoopstraat in Leeuwarden, en heet De Marene.

Bij de voorzieningen voor feitelijk daklozen (kortdurende en crisisopvang) zien we dat vooral het aantal gebruikers van de nachtopvang na 2012 is afgenomen. Ook het aantal gebruikers van de drie crisisopvangvoorzieningen neemt na 2010 af. Bij de voorzieningen voor residentieel daklozen (langdurende) zien we dat vooral het aantal gebruikers van Sociaal pension Noach in 2011 is verdubbeld, wat onder meer samenhangt met een uitbreiding van het aantal plaatsen van 14 naar 24.

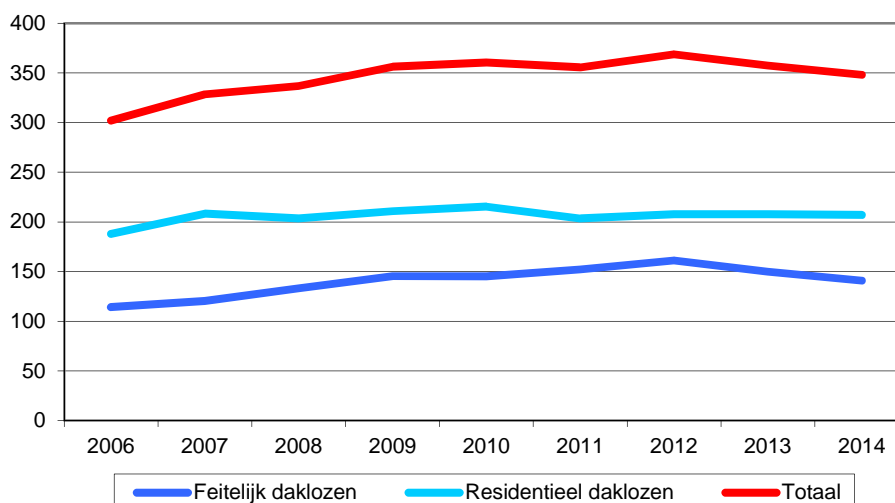
Het aantal geregistreerde daklozen hangt samen met de beschikbare capaciteit, maar ook met de doorstroom vanuit een opvangvoorziening naar meer zelfstandige huisvesting en begeleiding. Wanneer een snellere doorstroom plaatsvindt, zal het verblijf in de opvang worden verkort en kan meer instroom plaatsvinden. Als gevolg van een vergrote instroom stijgt het aantal geregistreerde daklozen dat we in een kalenderjaar tellen.

3.1.3 Gebruik van maatschappelijke opvangvoorzieningen per dag

Figuur 3.1 geeft het gemiddeld aantal dakloze personen per nacht in Friese opvangvoorzieningen weer. Uit de figuur komt naar voren dat in de periode 2006-2014 het aantal geregistreerde daklozen per etmaal oploopt.

In 2006 maken per nacht gemiddeld 302 geregistreerde daklozen gebruik van een opvangvoorziening; dit aantal loopt op tot gemiddeld 369 daklozen in 2012, waarna het licht afneemt tot 348 in 2014 (zie bijlage 3 voor een tabel met de gemiddelden per jaar). Het gemiddeld aantal feitelijk daklozen per nacht neemt toe van 114 personen in 2006 tot gemiddeld 161 personen in 2012; dit aantal daalt tot 141 feitelijk daklozen per nacht in 2014. Het aantal residentieel daklozen per nacht loopt eveneens op van gemiddeld 188 personen in 2006 tot 208 in 2012 (en 207 in 2014).

Figuur 3.1 Gemiddeld aantal overnachtingen per nacht door geregistreerde feitelijk en residentieel daklozen, per jaar in de periode 2006-2014

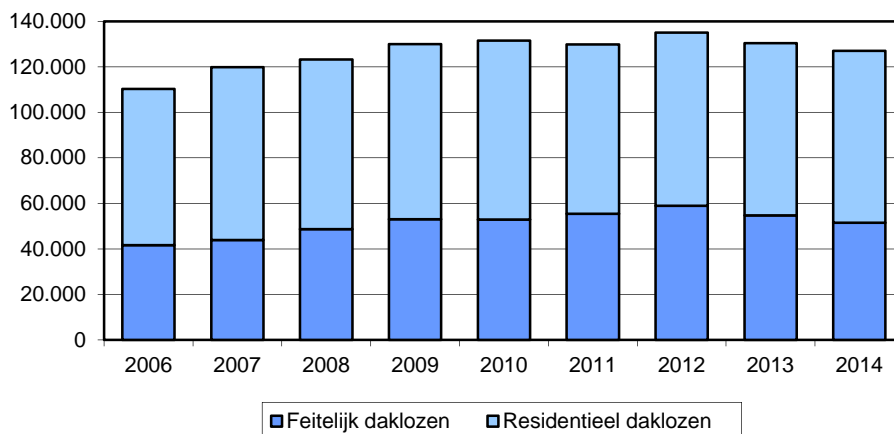

3.1.4 Totaal aantal overnachtingen van daklozen per jaar

Figuur 3.2 geeft weer het totaal aantal overnachtingen per kalenderjaar. Het betreft hier de overnachtingen van feitelijk en residentieel daklozen in een opvangvoorziening in het verzorgingsgebied van de centrumgemeente Leeuwarden. In 2006 bedraagt het totale aantal overnachtingen van de 744 geregistreerde daklozen ruim 110.000. Daarna neemt het aantal daklozen toe, net als het aantal overnachtingen: de 984 geregistreerde daklozen in 2012 brengen in dat jaar in totaal bijna 135.000 nachten door in een

opvangvoorziening. Daarna daalt het aantal geregistreerde daklozen tot 901 in 2014, net als het aantal overnachtingen in een opvangvoorziening (ruim 127.000).

Figuur 3.2 Totaal aantal overnachtingen door geregistreerde feitelijk en residentieel daklozen, per jaar in de periode 2006-2014

Wanneer 901 daklozen in 2014 in totaal ruim 127.000 keer overnachten in een opvangvoorziening, dan kan worden uitgerekend dat een dakloze in 2014 gemiddeld 141 nachten doorbrengt in de opvang. In tabel 3.4 is over de periode 2006-2014 weergegeven het gemiddeld aantal overnachtingen per jaar van feitelijk en residentieel daklozen, en van de totale groep geregistreerde (feitelijk en residentieel) daklozen.

Tabel 3.4 Gemiddeld aantal overnachtingen van feitelijk en residentieel daklozen in Friese opvangvoorzieningen per nacht, in de periode 2006-2013

Gemiddeld aantal overnachtingen per nacht	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Feitelijk daklozen	76	74	72	85	81	81	83	78	82
Residentieel daklozen	267	241	251	253	241	223	220	244	235
Totaal daklozen	148	144	136	152	145	137	137	137	141

Uit de tabel wordt duidelijk dat het aantal overnachtingen van de totale groep daklozen in de laatste vier jaren afneemt van gemiddeld 152 overnachtingen in 2009 tot 137 in 2011 en de twee jaren daarna. In 2014 neemt het gemiddeld aantal overnachtingen licht toe tot 141. Een tragere uitstroom van daklozen beperkt de instroom van nieuwe daklozen, wat een mogelijke verklaring kan zijn voor de afname van het aantal daklozen dat gebruikmaakt van maatschappelijke opvangvoorzieningen.

Het aantal nachten dat feitelijk daklozen in een kalenderjaar doorbrengen in een opvang loopt na 2006 op tot 85 in 2009, waarna het licht afneemt tot gemiddeld 82 overnachtingen in 2014. Residentieel daklozen brengen in 2006 gemiddeld 267 nachten per jaar door in de opvang. Daarna neemt het gemiddeld aantal overnachtingen door residentieel daklozen af naar gemiddeld 220 overnachtingen in 2012; wanneer in 2013 het aantal geregistreerde residentieel daklozen afneemt, stijgt gemiddeld aantal overnachtingen naar 244.

3.1.5 Verblifdsduur feitelijk daklozen

Diverse indicatoren kunnen inzicht geven in de verblifdsduur van feitelijk daklozen in de maatschappelijke opvang¹². Vanwege het (semi-) permanente gebruik van deze voorzieningen door residentieel daklozen, richten we ons op het beschrijven van de verblifdsduur van feitelijk daklozen. We hebben eerst de periode van dakloosheid vastgesteld. Een periode van dakloosheid begint vanzelfsprekend op de eerste dag waarop iemand overnacht in de maatschappelijke opvang. Gedurende de periode van dakloosheid kunnen zich onderbrekingen voordoen in het gebruik van de opvang. We bepalen een einddatum door die datum te kiezen waarna ten minste een half jaar geen overnachting meer plaatsvindt. In dat geval eindigt de periode van dakloosheid op de dag na de laatste overnachting in de opvang. Een periode van dakloosheid hoeft dus niet noodzakelijkerwijs te bestaan uit een aaneengesloten periode van overnachtingen; de periode kan worden onderbroken als de nachtopvang niet wordt gebruikt. De verblifdsduur bestaat uit het aantal dagen tussen de eerste en laatste nacht.

Tabel 3.5 geeft over de periode 2006-2013¹³ de verblifdsduur weer van feitelijk daklozen in de instellingen voor kortdurende nachtopvang en crisisopvang. Van alle feitelijk daklozen in de periode 2006-2013 blijkt 27% maximaal veertien dagen in de nacht- of crisisopvang te verblijven (10% maximaal één nacht). In totaal 30% verblijft voor een periode van meer dan twee weken en maximaal drie maanden in de nacht- of crisisopvang. Bij 20% van de gebruikers stellen we een verblifdsduur vast tussen de vier maanden en een half jaar, en bij 23% langer dan een half jaar (8% langer dan een jaar). Feitelijk daklozen verblijven duidelijk korter in de nachtopvang dan in de crisisopvang. Van de gebruikers van de nachtopvang overnacht 22% er maximaal één nacht.

Tabel 3.5 Verblifdsduur van feitelijk daklozen in de nacht en/of crisisopvang, in de periode 2006-2013¹

Verblifdsduur	Gebruikers nachtopvang	Gebruikers crisisopvang	Totaal ²
1 dag	22%	2%	10%
2-14 dagen	25%	13%	17%
15 dagen tot en met 3 maanden	32%	31%	30%
4 tot en met 6 maanden	10%	26%	20%
7 tot 12 maanden	7%	19%	15%
langer dan 1 jaar	4%	9%	8%

Noten: ¹ De tabel geeft de personen weer die in de vastgestelde periode van dakloosheid minstens 5% van de nachten hebben overnacht in een opvangvoorziening; ² Dit betreft het verblijf in de kortdurende nachtopvang en een crisisopvang, in totaal ruim 3.700 periodes.

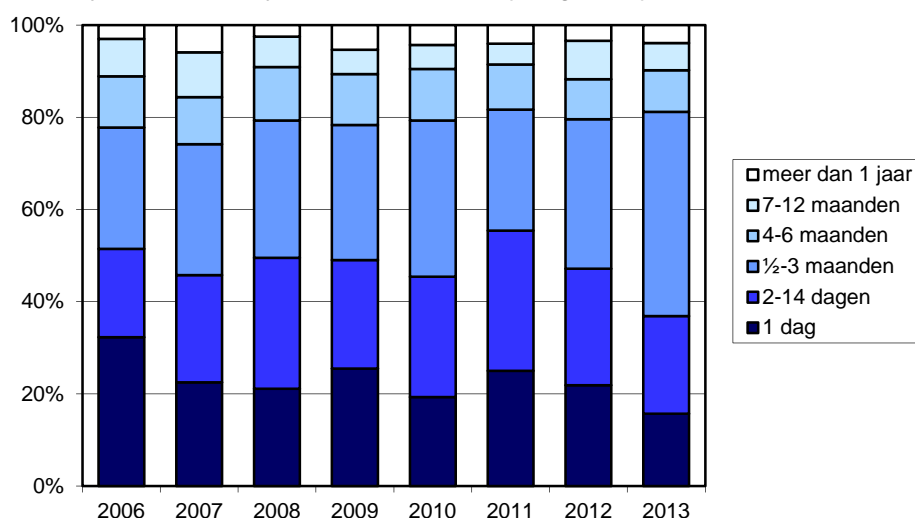
In de twee volgende figuren hebben we over de periode 2006-2013 de verblifdsduur weergegeven van feitelijk daklozen in de instellingen voor kortdurende nachtopvang (figuur 3.3) en crisisopvang (figuur 3.4).

Uit figuur 3.3 blijkt dat helft van de feitelijk daklozen maximaal een periode van veertien dagen gebruikmaakt van de nachtopvang (47% in de periode 2006-2013 volgens tabel 3.5). Bij 42% stellen we een verblifdsperiode van meer dan twee weken tot maximaal een half jaar vast. Bij 11% strekt het verblijf zich uit over een periode van meer dan een half jaar (4% langer dan een jaar).

¹² Zie het artikel van Fernee, Oldersma en Popping (2010) voor een nadere statistische analyse van de gebruiksduur van maatschappelijke nachtopvangvoorzieningen in Groningen in de periode 2003-2006.

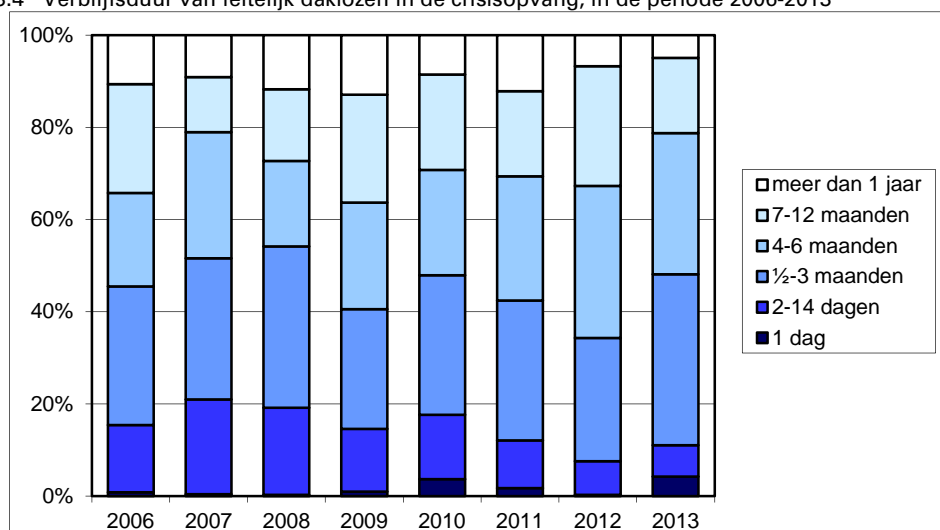
¹³ We hebben de verblifdsduur berekend over de periodes van dakloosheid die beginnen tussen 1 juli 2006 en 31 december 2013. We laten instroom in 2014 buiten beschouwing, omdat we een juiste start- en einddatum kunnen bepalen als iemand ten minste een half jaar geen gebruik heeft gemaakt van een opvang. Dit laatste kunnen we vaststellen voor personen die instromen na 1 juli 2006 en voor 1 juli 2014.

Figuur 3.3 Verblifsduur van feitelijk daklozen in de nachtopvang, in de periode 2006-2013

Figuur 3.4 laat zien hoe lang gebruik wordt gemaakt van de crisisopvang. Van alle personen die in de periode 2006-2013 gebruikmaken van een crisisopvang, blijkt 15% maximaal veertien dagen in de opvang te verblijven. In totaal 31% verblijft voor een periode van meer dan twee weken en maximaal drie maanden in de crisisopvang. Bij 26% van de gebruikers stellen we een verblijfsduur vast tussen de vier maanden en een half jaar, en bij 28% langer dan een half jaar (9% langer dan een jaar).

Figuur 3.4 Verblifsduur van feitelijk daklozen in de crisisopvang, in de periode 2006-2013

3.1.6 Achtergrondkenmerken van daklozen

In tabel 3.7 geven we weer hoe de groepen feitelijk en residentieel daklozen in 2014 zijn samengesteld. We presenteren de etnische achtergrond¹⁴, de verhouding tussen mannen en vrouwen en de leeftijdsverdeling. Voor de vaststelling van de etniciteit zijn we aangewezen op de BRP van de gemeente waarin de desbetreffende persoon staat ingeschreven. Zoals we eerder hebben aangegeven, heeft de gemeente Leeuwarden voor

¹⁴ We hebben een onderscheid gemaakt tussen westerse en niet-westerse allochtonen. Tot de westerse herkomstlanden worden gerekend alle landen in Europa (maar zonder Turkije), Noord-Amerika, Oceanië, Japan en Indonesië (met inbegrip van het voormalig Nederlands-Indië). De niet-westerse herkomstlanden zijn Turkije en alle landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (met uitzondering van Japan en Indonesië).

deze monitor gegevens uit de BRP beschikbaar gesteld. Gebleken is dat niet elke dakloze aan gegevens in de BRP kon worden gekoppeld. Dat betekent dat van deze personen, voor zover zij in 2014 gebruik hebben gemaakt van de maatschappelijke opvang, geen BRP-gegevens konden worden teruggevonden.

Tabel 3.6 laat zien dat we van de totale groep feitelijk en residentieel daklozen van 50% respectievelijk 76% de etniciteit konden bepalen. Geslacht en leeftijd daarentegen zijn van de meeste mensen wel bekend. De groep residentieel daklozen bestaat voornamelijk uit mannen (85%). Van de gebruikers van de kortdurende en/of crisisopvang is 16% jonger dan 18 jaar (zie ook paragraaf 3.2).

Tabel 3.6 Achtergrondkenmerken van feitelijk en residentieel daklozen in de provincie Fryslân, in 2014

Kenmerken	Feitelijk daklozen		Residentieel daklozen	
Man	418	67%	273	85%
Vrouw	205	33%	48	15%
Onbekend	4	1%	0	0%
Jonger dan 18 jaar	97	16%	0	0%
18 t/m 22	101	16%	7	2%
23 t/m 34	167	27%	57	18%
35 t/m 44	125	20%	88	27%
45 t/m 54	93	15%	75	23%
55 en ouder	39	6%	94	29%
Onbekend	5	1%	0	0%
Autochtoon	222	35%	196	61%
Niet-westers allochtoon	68	11%	29	9%
Westers allochtoon	24	4%	19	6%
Overig/Onbekend	313	50%	77	24%

Noot: De leeftijd van de persoon is berekend op 31 december 2013. Door afronding kan het totaal afwijken van 100%.

3.1.7 Uitkering als inkomstenbron voor daklozen

We hebben bepaald hoeveel daklozen (van 18 jaar of ouder), die in de provincie Fryslân voor overnachting gebruikmaken van opvang, zijn aangewezen op een bijstandsuitkering van de gemeente Leeuwarden. We hebben gegevens ontvangen van de sector Sociale Zaken van de gemeente Leeuwarden. Het gaat om gegevens over WWB-uitkeringsgerechtigden in de periode 2006-2014. In deze periode krijgt 24% van de feitelijk daklozen en 46% van de residentieel daklozen een uitkering voordat zij een eerste keer een beroep doen op een voorziening voor nachtopvang. Aan 15% van de feitelijk daklozen en 9% van de residentieel daklozen wordt binnen een jaar na de eerste overnachting een uitkering toegekend.

3.2 Jongeren in de maatschappelijke opvang

In juni 2010 heeft het ministerie van VWS de definitie van zwerfjongeren herzien, waarbij met name de leeftijd is bijgesteld: zwerfjongeren zijn feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen. Daarom beschrijven we in deze paragraaf het aantal feitelijk en residentieel daklozen van 18 tot en met 22 jaar die voor overnachting verbleven in een nachtopvangvoorziening in de provincie Fryslân. In tabel 3.7 zien we het aantal jongeren tot en met 22 jaar die in de periode van 2006-2014 gebruik hebben gemaakt van een voorziening voor nachtopvang.

Tabel 3.7 Feitelijk en residentieel daklozen tot en met 22 jaar, in de periode 2006-2014

Opvangvoorzieningen	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
<i>Feitelijk daklozen</i>									
Jonger dan 18 jaar	78	66	101	99	122	114	117	113	97
18 t/m 22 jaar	78	81	105	90	95	117	108	109	101
<i>Residentieel daklozen</i>									
Jonger dan 18 jaar	1	-	-	-	-	-	-	-	-
18 t/m 22 jaar	6	10	5	1	3	5	12	6	7
<i>Totaal aantal unieke personen</i>									
Jonger dan 18 jaar	79	66	101	99	122	114	117	113	97
18 t/m 22 jaar	81	84	108	91	95	122	117	113	106

Noot: De leeftijd van de jongeren is berekend op 31 december van het betreffende jaar. Sommige jongeren maken in een jaar gebruik van meerdere opvangvoorzieningen, waardoor het totaal aantal daklozen lager is dan de som van het aantal feitelijk en residentieel daklozen.

Uit de tabel blijkt dat het aantal jongeren van 18 tot en met 22 jaar dat in een jaar ten minste één nacht van een opvangvoorziening gebruikmaakt, in de periode 2006-2014 varieert tussen de 81 en 122. Terwijl in 2006 nog 81 jongeren tussen de 18 en de 22 jaar gebruikmaken van een opvangvoorziening, loopt dit aantal op naar 122 in 2011 en 106 in 2014. Jongeren vinden vooral onderdak bij voorzieningen voor kortdurende en crisisopvang (zij behoren tot de groep feitelijk daklozen).

Het aantal 0-17 jarigen neemt toe van 79 in 2006 tot 97 in 2014. Deze jongeren maken vooral gebruik van de crisisopvang. Het betreft hier voornamelijk jongeren die samen met één of met beide ouder(s) gebruikmaken van een opvangvoorziening¹⁵.

3.3 De in- en uitstroom nader bekeken

In deze paragraaf gaan we in op de in- en uitstroom bij de voorzieningen voor maatschappelijke opvang in het verzorgingsgebied van de centrumgemeente Leeuwarden.

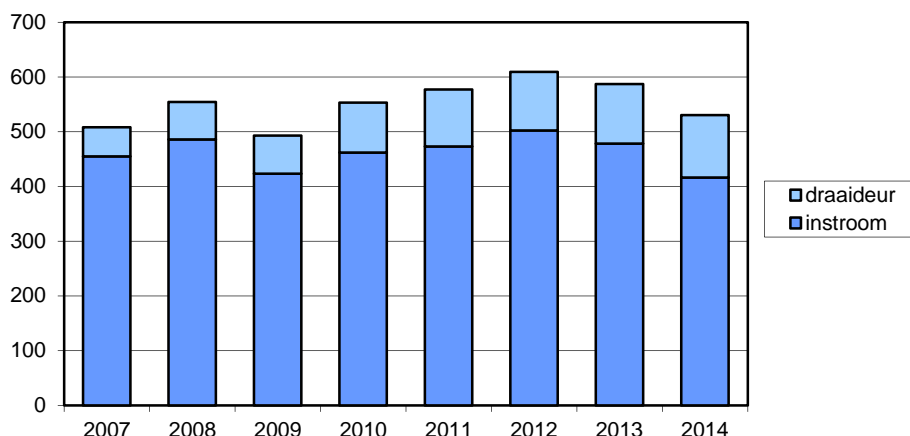
3.3.1 Nieuwe instroom versus 'draaideurinstroom'

De nieuwe instroom en de draaideurinstroom geven we per jaar weer in figuur 3.5. Sommige personen stromen meerdere keren in. Van elke persoon kunnen we de datum van de eerste overnachting bepalen, voor zover deze overnachting plaatsvindt in de periode 2006-2014. Deze eerste overnachting tellen we als nieuwe instroom. Om de 'draaideurinstroom' te kunnen bepalen, hanteren we een criterium van een halfjaar. De instroom van een persoon die opnieuw gebruikmaakt van een voorziening voor nachtopvang na een onderbreking van ten minste een half jaar, tellen we dan als draaideurinstroom.

Dit betekent dat we de nieuwe instroom in 2006 (in de eerste zes maanden) niet adequaat kunnen vaststellen, omdat we daarvoor gegevens nodig hebben over overnachtingen in 2005 (we hebben gegevens vanaf januari 2006). Figuur 3.5 geeft daarom de nieuwe instroom en de draaideurinstroom per jaar weer in de periode 2007-2014. De instroom in de afgebeelde periode is voor 82% nieuwe instroom; van alle instroom bestaat 18% uit draaideurinstroom.

¹⁵ Dit blijkt uit aanvullende analyses die we hebben uitgevoerd op de gegevens over feitelijk daklozen in 2010-2011 (zie *Daklozenmonitor Fryslân 2006-2011*). Uit deze analyses blijkt dat in beide jaren 2010 en 2011 in totaal 10 feitelijk daklozen jonger dan 18 jaar zonder ouder(s) hebben overnacht in de opvang. Daarmee tellen we in 2010 in totaal 105 en in 2011 in totaal 131 zwerfjongeren (n.b. feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar).

Figuur 3.5 Nieuwe en 'draaideurinstroom' van daklozen per jaar, in de periode 2007-2014

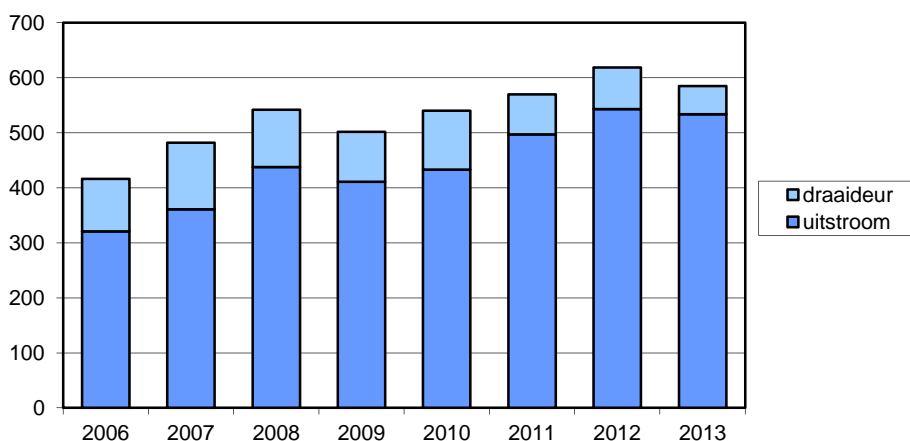

3.3.2 Permanente uitstroom versus 'draaideuruitstroom'

Bij uitstroom uit de maatschappelijke opvang maken we onderscheid tussen permanente uitstroom en 'draaideuruitstroom'. Van permanente uitstroom is sprake als we een persoon na uitstroom verder geen gebruik zien maken van de opvang (tot zover de monitor loopt). We stellen uitstroom vast als ten minste een half jaar geen overnachting plaatsvindt. Figuur 3.6 geeft de uitstroom per jaar grafisch weer.

We beschikken nog niet over gegevens over 2015, zodat we in figuur 3.3 de uitstroom in 2014 niet adequaat kunnen bepalen. Daarom is in de figuur de uitstroom per jaar weergegeven in de periode 2006-2013. Van alle uitstroom in de periode 2006-2013 is 81% permanente uitstroom; in 19% van de gevallen stellen we draaideuruitstroom vast.

Figuur 3.6 Permanente uitstroom en 'draaideuruitstroom' van daklozen per jaar, in de periode 2006-2013

Als we de totale nieuwe instroom en permanente uitstroom in de overlappende periode 2007-2013 in beschouwing nemen, dan blijkt de instroom (3.881 personen) nagenoeg even groot te zijn als de uitstroom (3.840 personen).

3.3.3 Doorstroom

In tabel 3.8 laten we de doorstroom zien van daklozen tussen de voorzieningen voor kortdurende nachtopvang, crisisopvang, langdurende opvang en begeleid wonen (zie voor de groepering van de afzonderlijke voorzieningen tabel 1.1 in hoofdstuk 1).

In de tabel geven we het aantal personen weer dat gebruikmaakt van een groep voorzieningen op twee opeenvolgende momenten. Verticaal staan de instellingen waar mensen vandaan komen en horizontaal waar zij naartoe zijn gegaan. In de tabel maken we onderscheid tussen de groep feitelijk daklozen die hun verblijf in de maatschappelijke opvang starten in de nachtopvang dan wel in een instelling voor crisisopvang.

Tabel 3.8 Stromingen door de voorzieningen in de periode 2006-2014

Naar → Van ↓	Nachtopvang	Crisisopvang	Langdurende opvang	Begeleid wonen
Nachtopvang	1.677	159	357	40
Crisisopvang	143	2.556	114	114
Langdurende opvang	108	33	1.043	77
Begeleid wonen	12	23	19	280

In de periode 2006-2014 zijn in totaal 1.677 personen ingestroomd in de nachtopvang. Na een verblijf in de nachtopvang stromen 159 feitelijk daklozen (9%) door naar een crisisopvang, 357 personen (21%) naar instellingen voor langdurende opvang. Veertig personen (2%) stromen na een verblijf in de nachtopvang door naar begeleid wonen.

Feitelijk daklozen maken ook gebruik van een crisisopvang (2.556 personen in de periode 2006-2014). Na een verblijf in de crisisopvang stromen in totaal 143 gebruikers van de crisisopvang (6%) door naar de nachtopvang, 114 personen (4%) gaan gebruikmaken van een voorziening voor langdurende opvang en 114 personen (4%) stromen door naar een begeleide woonvorm.

Van voorzieningen voor langdurende opvang wordt gebruik gemaakt door residentieel daklozen (1.043 personen in de periode 2006-2014). Na een verblijf in een langdurende opvangvoorziening maken 108 residentieel daklozen (10%) ook gebruik van de kortdurende nachtopvang en 33 (3%) van crisisopvang. In totaal 77 residentieel daklozen (7%) stromen door naar begeleid wonen. Drieëntwintig deelnemers aan begeleid wonen (8% van de 280 deelnemers) maken gebruik van een voorziening voor crisisopvang en 19 deelnemers (7%) stromen door naar een langdurende opvangvoorziening. Twaalf deelnemers aan begeleid wonen (4%) overnachten in de nachtopvang.

3.3.4 De "harde kern" daklozen in 2006-2014

De Daklozenmonitor bevat nu gegevens over de periode 2006-2014. We zijn nagegaan hoeveel personen zowel in 2006 als in 2014 bekend zijn als geregistreerd daklozen. We stellen vast dat van de 743 geregistreerde daklozen in 2006 in totaal 63 personen (10%) acht jaren later (in 2014) voor overnachting ook nog gebruikmaken van opvang in de provincie Fryslân. Het gaat voornamelijk om mannen (89%), van autochtone afkomst (67%); 49% is tussen de 35 en 54 jaar oud, terwijl 46% 55 jaar of ouder is. In 2014 maken zij voor overnachting gebruik van sociaal pensions (44%), de zorgopvang (27%) nacht- of crisisopvang (23%), of de algemene opvang (6%).

Van alle geregistreerde daklozen in 2006 overnachten 680 personen in 2014 niet meer in een opvangvoorziening. Van deze personen stellen we vast dat 51 (8%) in 2014 ambulante woonbegeleiding krijgen en/of wonen in een begeleide woonvorm. Zes personen (1%) verlaten in 2014 detentie en krijgen nazorg van het Veiligheidshuis Fryslân.

3.4 Pendeling tussen de drie noordelijke provincies

De Daklozenmonitoren die we in de drie noordelijke provincies uitvoeren, geven zicht op het pendelen van daklozen tussen de maatschappelijke opvangvoorzieningen in het noorden. We beschikken over gegevens over de periode 2006-2014, zodat we pendeling van feitelijk en residentieel daklozen in deze periode kunnen vaststellen. Daarvoor hebben we eerst bepaald hoeveel personen gebruikmaken van voorzieningen voor maatschappelijke opvang in de verzorgingsgebieden van de vier noordelijke centrumgemeenten.

We hebben de eerste overnachting (die wij kunnen vaststellen) in een voorziening in de provincie Fryslân als uitgangspunt genomen. Vervolgens zijn we nagegaan hoeveel van deze daklozen voor en na die eerste overnachting binnen één jaar ook een eerste keer in een voorziening in de provincies Drenthe en Groningen hebben overnacht. Tabel 3.9 geeft weer hoeveel personen in de periode 2006-2014 overnachten in zowel de provincie Fryslân als in de verzorgingsgebieden van Assen, Emmen en Groningen. We zien geen noemenswaardige verschillen tussen de afzonderlijke jaren.

Tabel 3.9 Aantal en percentage daklozen¹ dat binnen één jaar pendelt tussen voorzieningen in Fryslân en in de verzorgingsgebieden van de centrumgemeenten Assen, Emmen en Groningen, in de periode 2006-2012

	Assen		Emmen		Groningen	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Pendeling van daklozen ¹	41	1%	81	2%	226	5%

Noot: ¹ Het betreft de totale groep feitelijk en residentieel daklozen.

Friese daklozen blijken in de periode 2006-2014 vooral te pendelen tussen voorzieningen in de provincie Fryslân en de provincie Groningen. Het gaat hierbij om 5% van alle daklozen die een eerste keer overnachten in een voorziening in de provincie Fryslân in de periode 2006-2014 en daarnaast binnen één jaar ook in de provincie Groningen. Pendeling tussen Fryslân en Drenthe zien we vooral tussen Friese voorzieningen en opvangvoorzieningen in de regio Emmen (2%). Slechts 1% pendelt tussen Fryslân en Assen.

Zie tabel 3.10 voor de volgorde van het gebruik van nachtopvangvoorzieningen in de totale periode 2006-2014. Uit de tabel blijkt dat pendelen van de provincie Fryslân naar Groningen op ongeveer dezelfde schaal plaatsvindt als het pendelen naar Fryslân vanuit Groningen. In beide gevallen overnacht 3% van de Friese daklozen eerst in de provincie Fryslân en daarna een eerste keer in Groningen, en vice versa. Ook vindt er ongeveer evenveel pendeling plaats van Fryslân naar Drenthe als omgekeerd.

Tabel 3.10 Aantal en percentage daklozen¹ dat voor en na de eerste overnachting in Fryslân binnen één jaar ook een eerste keer overnacht in opvangvoorzieningen in de verzorgingsgebieden van de centrumgemeenten Assen, Emmen en Groningen, in de periode 2006-2014

Eerste overnachting in Fryslân in het jaar:	Assen		Emmen		Groningen	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Eerst een overnachting in Fryslân	24	1%	38	1%	115	3%
Eerst een overnachting buiten Fryslân	17	0%	43	1%	111	3%

Noot: ¹ Het betreft de totale groep feitelijk en residentieel daklozen.

3.5 Deelnemers begeleid wonen

In deze paragraaf beschrijven we de gebruikers van voorzieningen voor begeleid wonen. In tabel 3.11 hebben we het aantal unieke personen opgenomen dat woont in een instelling voor begeleid wonen. Uit de tabel wordt duidelijk dat het aantal deelnemers aan begeleid wonen toeneemt van 64 personen in 2006 tot 96 in 2014.

Tabel 3.11 Totaal aantal deelnemers aan begeleid wonen in de provincie Fryslân, naar leeftijdscategorie, in de periode 2006-2014

Aantal unieke personen Leeftijdscategorie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
0-17 jaar	12	16	16	9	10	9	8	8	12
18-22 jaar	1	1	0	1	0	0	0	1	3
23 jaar en ouder	34	30	30	52	53	70	73	72	81
onbekend	17	4	2	1	0	0	0	0	0
Totaal aantal unieke deelnemers	64	51	48	63	63	79	81	81	96

Deelnemers aan begeleid wonen kunnen gebruikmaken van verschillende voorzieningen in de provincie Fryslân. In tabel 3.12 geven we het gebruik van de verschillende voorzieningen weer. Het gaat daarbij om personen die ten minste één nacht in een (kalender)jaar gebruikmaken van een voorziening. Hierbij kan het ook gaan om personen die gedurende een langere tijd wonen in een voorziening voor begeleid wonen.

Tabel 3.12 Aantal deelnemers aan begeleid wonen in de provincie Fryslân, in de periode 2006-2014

Aantal deelnemers	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Begeleid wonen Heerenveen	-	-	-	-	-	9	12	11	11
Begeleid wonen Leeuwarden	-	-	-	16	23	30	33	33	38
Tweede Fase Huizen	46	35	32	29	21	21	18	18	23
Woonvoorziening De Kei	18	17	16	18	19	19	19	20	24

In tabel 3.13 is het gemiddeld aantal personen opgenomen dat per etmaal gebruikmaakt van een voorziening voor begeleid wonen in de provincie Fryslân. Uit de tabel blijkt dat in 2006 dagelijks gemiddeld 37 personen deelnemen aan begeleide woonvormen en dat dit aantal oploopt tot gemiddeld 56 per dag in 2014.

Tabel 3.13 Gemiddeld aantal deelnemers aan begeleid wonen per etmaal in Friese voorzieningen, in de periode 2006-2014

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gemiddeld aantal unieke personen per etmaal	37	27	22	40	48	58	54	57	56

3.6 Ambulante woonbegeleiding

Uit onderzoek naar de levensloop van daklozen blijkt dat, als men na een verblijf in een maatschappelijke opvangvoorziening in de samenleving is teruggekeerd, in veel gevallen betrekkelijk snel terugval kan optreden (zie Van Doorn, 2002). Door het ontbreken van basale woonvaardigheden en het onvermogen om duurzame relaties aan te gaan en te onderhouden, blijken mensen na uitstroom uit een opvangvoorziening grote moeite te hebben met zelfstandig wonen. Ambulante woonbegeleiding biedt een vorm van begeleiding die erop is gericht terugval en huisuitzetting te voorkomen. De mogelijk-

heden van ambulante woonbegeleiding voor de doelgroep in de provincie Fryslân zijn begeleiding vanuit het Leger des Heils, Limor, VNN en Zienn.

Tabel 3.14 geeft het gebruik van de ambulante woonbegeleiding weer. Uit de tabel blijkt dat in 2014 in totaal 1.353 personen kortere of langere tijd (in veel gevallen al voor 2013) gebruik hebben gemaakt van ambulante woonbegeleiding in de provincie Fryslân.

Tabel 3.14 Aantal unieke deelnemers aan ambulante woonbegeleiding per jaar, in de provincie Fryslân, in de periode 2006-2014

Voorzieningen	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Leger des Heils	84	92	125	146	120	143	165	173	179
Limor	166	177	195	249	248	251	299	271	198
VNN	134	135	211	174	201	156	97	124	101
Zienn									
Huis voor Jongeren	27	49	45	82	110	161	170	180	178
Take Off/KmK ¹	-	-	-	-	-	-	11	13	13
Woonondersteuning	389	591	611	573	616	624	754	741	708
Totaal aantal unieke personen ²	792	1.026	1.168	1.201	1.270	1.316	1.473	1.479	1.353

Noten: ¹ Kamers met Kansen; ² Enkele personen gebruiken in een jaar meerdere vormen van ambulante woonbegeleiding, waardoor het totale aantal unieke gebruikers lager is dan de som van het aantal gebruikers van de afzonderlijke instellingen.

Van alle gebruikers van ambulante woonbegeleiding zijn 464 personen in 2014 gestart met deze vorm van woonbegeleiding. Tabel 3.15 maakt duidelijk dat het grootste aandeel personen dat vanuit de maatschappelijke opvang doorstroomt naar de ambulante woonbegeleiding in 2014, afkomstig is uit de kortdurende opvang en crisisopvang (n.b. feitelijk daklozen). Van alle 464 personen die in 2014 met ambulante woonbegeleiding starten, zijn 94 personen (20%) feitelijk dakloos en 16 personen (3%) residentieel dakloos geweest. Het merendeel van de daklozen krijgt na een verblijf in de maatschappelijke opvang de ambulante woonbegeleiding van Zienn.

Tabel 3.15 Gebruik van maatschappelijke opvang door personen die in 2014 zijn gestart met ambulante woonbegeleiding

Voorzieningen	Kortdurende & crisisopvang	Langdurende opvang
Ambulante begeleiding, Leger des Heils	1	0
Ambulante woonbegeleiding, VNN	6	1
Huis voor Jongeren, Zienn	14	0
Thuisbegeleiding, Limor	18	1
Woonondersteuning, Zienn	55	14
Totaal	94	16

4. Dagopvang, postadressen en activering

Met het oog op preventiemogelijkheden is het interessant om zicht te krijgen op het gebruik van de dagopvangvoorzieningen. Daarnaast besteden we in dit hoofdstuk aandacht aan projecten voor werkgerelateerde activering en dagbesteding van Skrep en WerkPro.

4.1 Gebruik van dagopvang en postadressen

In dit rapport kunnen we gegevens rapporteren over de bezoekers van drie dagopvang en -inloopvoorzieningen: het Aanloophuis van de kerken, de dagopvang van het Leger des Heils aan De Tuinen en dagopvang van Zienn aan de Zuidergrachtswal. Met ingang van 2009 krijgen we gegevens over de dagelijkse bezoekers van dagopvang aan De Tuinen, en vanaf 2011 ook over de bezoekers van het Aanloophuis en de dagopvang aan de Zuidergrachtswal. Hiermee kunnen we iedereen die in een kalender ten minste eenmaal gebruikmaakt van een dagopvangvoorziening, tellen als bezoeker in het betreffende jaar.

In tabel 4.1 geven we een overzicht van het aantal unieke bezoekers per jaar. De dagopvang aan De Tuinen kent het grootste aantal bezoekers: In 2009 hebben 398 personen ten minste eenmaal de opvang bezocht, terwijl 465 personen de opvang bezochten in 2014. Het Aanloophuis wordt in 2013 door 272 personen bezocht en de dagopvang aan de Zuidergrachtswal door 131 personen.

Het totaal aantal unieke bezoekers telt niet op tot de totalen van de drie afzonderlijke dagopvangvoorzieningen. Dit is te verklaren doordat een deel van de dagopvangbezoekers in een jaar beide dagopvangvoorzieningen bezoeken. Zoals uit de tabel blijkt, hebben in 2014 in totaal 687 personen een bezoek gebracht aan ten minste één van de voorzieningen voor dagopvang.

Tabel 4.1 Aantal unieke bezoekers van dagopvangvoorzieningen, in de periode 2009-2014

Aantal unieke personen	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Aanloophuis	-	-	242	266	301	272
Dagopvang De Tuinen	398	414	476	561	545	465
Dagopvang Zuidergrachtswal	-	-	189	201	146	131
Totaal aantal unieke bezoekers	398	414	725	811	765	687

Noot: Sommige personen maken in een kalenderjaar gebruik van meer dagopvang-voorzieningen, waardoor het totaal aantal unieke bezoekers in dat jaar lager is dan de som van het aantal bezoekers van de afzonderlijke voorzieningen.

Gebruik per dag

Tabel 4.2 geeft het gemiddeld aantal dagelijkse bezoekers van de drie voorzieningen voor dagopvang weer. Het daggemiddelde is berekend over alle dagen waarop meer dan vijf bezoekers zijn geteld; op de andere dagen is geen bruikbare registratie gevoerd of was de dagopvang gesloten. De dagopvangvoorzieningen aan De Tuinen en de Zuidergrachtswal zijn open op maandag tot en met vrijdag; op deze dagen bezoeken in 2014 gemiddeld 104 personen een of beide dagopvangvoorzieningen. In 2014 bedraagt op openingsdagen het gemiddeld aantal bezoekers van De Tuinen 74 personen per dag en van de Zuidergrachtswal 30 personen. Het Aanloophuis is elke zaterdag en zondag open, en in de wintermaanden ook op woensdag. In 2014 bezoeken tijdens de openingsdagen gemiddeld 40 personen het Aanloophuis.

Tabel 4.2 Gemiddeld aantal bezoekers van dagopvangvoorzieningen per dag, in de periode 2011-2014

Aantal unieke personen	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Maandag t/m vrijdag						
Dagopvang De Tuinen	58	60	70	91	88	74
Dagopvang Zuidergrachtswal	-	-	60	41	36	30
Zaterdag-zondag:						
Aanloophuis	-	-	44	54	49	40

Noot: Sommige personen maken in een kalenderjaar gebruik van meer dagopvangvoorzieningen, waardoor het totaal aantal unieke bezoekers in dat jaar lager is dan de som van het aantal bezoekers van de afzonderlijke voorzieningen.

De bezoekers van dagopvangvoorzieningen in 2014 hebben we nader bekeken. Het gaat voornamelijk om mannen (86%), in de leeftijd van 23 tot en met 54 jaar (79%). In 2014 bezoeken 39 jongeren van 18 tot en met 22 jaar (6%) een dagopvang; 14% van de bezoekers is 55 jaar of ouder.

In de periode 2009-2014 tellen we 2.181 unieke dagopvangbezoekers. Van deze groep is 42% bekend als geregistreerd dakloze voordat zij een eerste bezoek brengen aan een dagopvangvoorziening; 12% bezoekt een dagopvang nadat zij begonnen met overnachten in een maatschappelijke opvangvoorziening. Van alle dagopvangbezoekers overnacht 46% niet in een nachtopvangvoorziening in de provincie Fryslân.

Postadressen

Uitkeringsgerechtigde dak- en thuislozen kunnen een postadres aanvragen bij dagopvang De Tuinen en de dagopvang aan de Zuidergrachtswal. We beschikken over gegevens van de personen die beschikken over een postadres. Uit tabel 4.3 blijkt dat in 2010 in totaal 194 personen gebruikmaken van een postadres en dat dit aantal toeneemt tot 227 in 2013. Daarna daalt het aantal postadreshouders tot 167 in 2014.

In 2014 biedt dagopvang de Tuinen 133 personen een postadres, terwijl in dat jaar bij de dagopvang Zuidergrachtswal 34 personen een postadres hebben gehad. De groep postadreshouders in 2014 bestaat voor 89% uit mannen. In totaal 11 houders van een postadres (7%) zijn tussen de 18 en 22 jaar oud en 7% is 55 jaar of ouder.

Tabel 4.3 Aantal unieke postadreshouders, in de periode 2010-2014

Aantal unieke personen	2010	2011	2012	2013	2014
Postadres De Tuinen	138	169	186	188	133
Postadres Zuidergrachtswal	56	57	50	42	34
Totaal aantal unieke personen	194	225	235	227	167

Noot: Personen kunnen in een kalenderjaar gebruikmaken van een postadres in beide dagopvangvoorzieningen, waardoor het totaal aantal unieke bezoekers in dat jaar lager is dan de som van het aantal bezoekers van de afzonderlijke voorzieningen.

Van alle 629 postadreshouders in de periode 2010-2014 kunnen we vaststellen dat 47% al voor de ingebruikname van een briefadres overnacht in een nachtopvangvoorziening in de provincie Fryslân; 17% neemt na een eerste overnachting in de opvang een briefadres in gebruik. Dat betekent dat 36% van de briefadreshouders niet bekend is als geregistreerd dakloze.

4.2 Activering en werkprojecten

WerkPro¹⁶ biedt individuele arbeidstoeleiding die erop is gericht dat cliënten weer deel kunnen uitmaken van de reguliere arbeidsmarkt. Cliënten met een langdurige werkloosheids- en verslavingsproblematiek of zonder zinvolle daginvulling, kunnen deelnemen aan een groepsmatig werkproject. Het doel van het project is maatschappelijke en sociale activering. Skrep biedt in Leeuwarden daklozen en verslaafden een zinvolle dagbesteding door laagdrempelige activiteiten. Skrep voert deze dagbestedingsactiviteiten uit voor de bezoekers van de twee dagopvanglocaties in Leeuwarden.

In tabel 4.4 hebben we het aantal deelnemers aan arbeidstoeleiding en dagbesteding in de periode 2008-2014 opgenomen. In 2014 tellen we 173 deelnemers aan arbeidstoeleiding van WerkPro en 107 deelnemers aan dagbestedingsactiviteiten van Skrep. Uit de tabel blijkt dat het totaal aantal deelnemers aan arbeidstoeleiding en activering toeneemt van 211 personen in 2008 tot 268 in 2014. De totale groep bestaat in 2014 voor 88% uit mannen. Twee deelnemers (1%) zijn tussen de 18 en 22 jaar oud, terwijl 26 (10%) 55 jaar of ouder zijn.

Tabel 4.4 Aantal deelnemers aan werkprojecten en activering, in de periode 2008-2014

Aantal unieke personen	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Arbeidstoeleiding, WerkPro	168	164	188	140	142	188	173
Sociale activering, Skrep	48	81	110	90	90	105	107
Totaal aantal unieke deelnemers*	211	243	296	225	227	287	268

Noot: * Enkele personen nemen in een kalenderjaar deel aan zowel arbeidstoeleiding van VNN als activering van Skrep, waardoor het totale aantal unieke deelnemers lager is dan de som van het aantal deelnemers aan activiteiten van VNN en Skrep.

Van alle 883 deelnemers in de periode 2008-2014 is 34% bekend als geregistreerd dakloze voordat hij of zij start met deelname aan activiteiten bij WerkPro; 10% overnacht een eerste keer in een nachtopvangvoorziening na instroom bij WerkPro. Dat betekent dat 56% van de WerkPro-deelnemers op een andere plek overnacht dan de nachtopvangvoorzieningen waarover we voor de Daklozenmonitor gegevens verzamelen.

¹⁶ Op 1 juli 2012 is de afdeling Werken (waaronder ook Prokruid) door VNN overgedragen aan WerkPro.

5. Fier Fryslân

Hoewel de vrouwenopvang in de Wet maatschappelijke ondersteuning valt onder maatschappelijke opvang, wordt in dit verband onder maatschappelijke opvang niet vrouwenopvang verstaan (zie ook het *Stappenplan Stedelijk Kompas*, VNG). Vrouwen en kinderen die staan ingeschreven bij een instelling voor vrouwenopvang worden daarom niet meegeteld bij het aantal (residentieel) daklozen.

Niettemin speelt Fier Fryslân een belangrijke rol bij de opvang en hulp aan iedereen die te maken heeft (gehad) met geweld en daarom besteden we in dit rapport aandacht aan het aantal personen dat bij Fier gebruikmaakt van opvang, hulpverlening en begeleiding. Fier Fryslân is het expertise en behandelcentrum op het gebied van huiselijk geweld, kindermishandeling, eengerelateerd geweld, mensenhandel/loverboy-problematiek en (vroegkinderlijke) traumatisering¹⁷. Fier vangt ernstig bedreigde kinderen, jongeren en volwassenen op, die op de vlucht zijn voor geweld. Het betreft niet alleen slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling, maar ook slachtoffers van eengerelateerd geweld en nationale en internationale mensenhandel. De doelgroep bestaat niet alleen uit vrouwen en meisjes, maar ook uit mannen en jongens.

Anders dan in voorgaande hoofdstukken over maatschappelijke opvang van daklozen, beschikken we niet over persoonsgegevens van de personen die opvang en hulpverlening krijgen van Fier Fryslân. Deze gegevens verstrekt Fier niet in verband met de traceerbaarheidsrisico's c.q. vanwege de noodzaak van veiligheid en bescherming van een ernstig bedreigde doelgroep. We kunnen daarom geen persoonsgegevens koppelen en geen uitspraken doen over bijvoorbeeld het gebruik van maatschappelijke opvangvoorzieningen, hulpverlening en ambulante woonbegeleiding en het gebruik van postadressen et cetera.

5.1 Centrum Jeugd

In deze paragraaf¹⁸ besteden we aandacht aan de meisjes die bij Fier Fryslân opvang wordt geboden (Asja en Zahir), behandeling krijgen (Metta), en beschermd/begeleid wonen (Leerhuis en Gaja). In tabel 5.1 geven we weer het aantal personen dat gebruikmaakt van:

- Asja: veilige (crisis)opvang en behandeling voor meisjes en (jonge) vrouwen in de leeftijd van 14-23 jaar;
- Metta: behandeling in een klinische (therapeutische) setting voor meisjes en (jonge) vrouwen van 12-23 jaar met dubbele diagnoseproblematiek;
- Zahir: anonieme (crisis)opvang en behandeling voor meisjes en (jonge) vrouwen van 14-23 jaar;
- Leerhuis/Gaja: beschermd wonen voor meisjes en (jonge) vrouwen van Centrum jeugd (Asja, Zahir, Metta) als tussenstap tussen 7x24 uur opvang en begeleid wonen.

¹⁷ De doelgroep bestaat niet alleen uit vrouwen en meisjes, maar ook uit mannen en jongens.

¹⁸ Zie bijlage 1 voor een nadere omschrijving van de verschillende organisaties die meewerken aan de Daklozenmonitor.

Tabel 5.1 Totaal aantal personen dat gebruikmaakt van voorzieningen van het Centrum Jeugd van Fier Fryslân, in de periode 2010-2014

Aantal unieke personen	2010	2011	2012	2013	2014
Asja	65	89	95	63	106
Metta	50	59	60	61	68
Zahir	40	63	49	73	62
Leerhuis/Gaja	21	27	33	41	37
Totaal aantal unieke personen ¹	149	213	207	210	251
<i>Leeftijd²</i>					
0-17 jaar	82	120	119	121	161
18-22 jaar	62	86	80	81	85
23+	5	7	8	8	5
<i>Herkomst</i>					
Friesland	30	50	50	36	41
Rest van Nederland	119	163	157	174	210

Noten: ¹ Sommige personen maken in een kalenderjaar gebruik van meerdere voorzieningen, waardoor het totaal aantal personen lager is dan de som van het aantal personen dat gebruikmaakt van de afzonderlijke voorzieningen. ² De leeftijd op de dag van instroom.

Tabel 5.1 laat zien dat het aantal personen dat gebruikmaakt van het Centrum Jeugd van Fier Fryslân toeneemt van 149 in 2010 tot 251 in 2014. In 2013 is 64% van de personen bij instroom jonger dan 18 jaar en 16% is afkomstig uit de provincie Fryslân.

5.2 Blijf van mijn lijf, Opvang huisverboden en Rena

In deze paragraaf beschrijven we hoeveel personen gebruikmaken van (crisis)opvang (Blijf van m'n lijf, Opvang huisverboden), beschermd/begeleid wonen (Blijf van m'n lijf en Rena) en behandeling krijgen (Blijf van mijn lijf en Rena).

Blijf van mijn lijf en Opvang in het kader van een huisverbod

In tabel 5.2 geven we weer het aantal personen dat bij Fier Fryslân gebruikmaakt van:

- Blijf van mijn lijf: veilige (crisis)opvang en behandeling voor vrouwen en kinderen, met daarbij een dagprogramma, diagnostiek en behandeling, et cetera; inclusief Tiernermoeder-opvang en Blijf begeleid wonen;
- Opvang in het kader van huisverbod: een samenwerkingsverband van verschillende instellingen bieden directe en outreachende hulp bij huiselijk geweld; uithuisgeplaatsten wordt opvang geboden.

Uit tabel 5.2 blijkt dat het aantal personen dat in de periode 2010-2014 bij Fier Fryslân gebruikmaakt van Blijf van m'n lijf en Opvang na huisverbod eerst toeneemt van 183 in 2010 tot 201 in 2011. Daarna neemt het aantal gebruikers af tot 169 in 2012, waarna een toename volgt tot 243 in 2014. In 2014 is 44% van de gebruikers bij instroom jonger dan 23 jaar en 32% is afkomstig uit de provincie Fryslân.

Tabel 5.2 Totaal aantal personen dat gebruikmaakt van Blijf van mijn lijf en Opvang huisverboden van Fier Fryslân, in de periode 2010-2014

Aantal unieke personen	2010	2011	2012	2013	2014
Blijf van mijn lijf	168	174	147	207	224
Opvang i.h.k.v. huisverbod	15	27	22	22	19
Totaal aantal unieke personen	183	201	169	229	243
<i>Leeftijd</i> ¹					
0-17 jaar	92	90	71	96	76
18-22 jaar	20	34	29	32	31
23 +	71	77	69	101	136
<i>Herkomst</i>					
Friesland	97	96	90	77	78
Rest van Nederland	86	105	79	152	165

Noten: ¹ De leeftijd op de dag van instroom.

Rena voor buitenlandse slachtoffers van mensenhandel

Rena biedt beschermd wonen en behandeling in een klinische (therapeutische) setting voor buitenlandse slachtoffers van mensenhandel en hun kinderen. In 2010 betreft het 6 meisjes en (jonge) vrouwen, waarna het aantal personen dat gebruikmaakt van Rena oploopt tot 30 in 2011, 40 in 2012 en 38 in 2013. In 2014 groeit deze groep verder naar 51 personen: het betreft achtentwintig 17-22 jarige vrouwen, veertien vrouwen van 23 jaar of ouder en negen jonge kinderen.

Literatuurlijst

Actief Onder Dak: Regionaal Kompas Groningen, 2014-2017, centrumgemeente Groningen. Gemeente Groningen.

Beukeveld, M.T.G., & F.L. Oldersma (2008). *Dak- en thuislozen in Fryslân: Dak- en thuislozenmonitor 2006.* Groningen: Bureau Onderzoek.

Beukeveld, M.T.G., & J. Vosselman (2004). *Over leven zonder huis, Dak- en thuislozenmonitor 2003.* Groningen: Bureau Onderzoek.

Beukeveld, M.T.G., & J. Vosselman (2007). *Plek om te slapen, Dak- en thuislozenmonitor 2006.* Groningen: Bureau Onderzoek.

Ferneer, H., Oldersma, F., & Popping, R. (2010). *The process of homelessness: An event history analysis of lengths of stay in Groningen shelter accommodation.* European Journal of Homelessness, 4, 161-176.

Kompas maatschappelijke opvang voor de regio Fryslân, met Leeuwarden als centrumgemeente, 2008 – 2012. Gemeente Leeuwarden.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2010). *Brief met als kenmerk DMO/SSO-2995315 van de minister voor Jeugd en Gezin, d.d. 24 juni 2010. Definitie zwerfjongeren. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, Kamerstuk 32 267, nr. 5.* Den Haag: VWS.

Oldersma, F.L. (2011). *Dakloos in Fryslân: Dak- en thuislozenmonitor Fryslân 2006-2009.* Groningen: O&S Groningen.

Oldersma, F.L. (2012). *Dakloos in Fryslân: Dak- en thuislozenmonitor Fryslân 2006-2010.* Groningen: O&S Groningen.

Oldersma, F.L. (2013a). *Dakloos in Assen: Daklozenmonitor Assen 2006-2011.* Groningen: O&S Groningen.

Oldersma, F.L. (2013b). *Dakloos in Fryslân: Dak- en thuislozenmonitor Fryslân 2006-2012.* Groningen: O&S Groningen.

Oldersma, F.L. (2014a). *Dakloos in Emmen: Daklozenmonitor Emmen 2006-2012.* Groningen: O&S Groningen.

Oldersma, F.L. (2014b). *Vlugschrift & Bijlage bij het vlugschrift Daklozenmonitor Groningen 2006-2013.* Groningen: O&S Groningen.

Oldersma, F.L. (2015). *Vlugschrift Daklozenmonitor Groningen 2006-2014.* Groningen: O&S Groningen.

Oldersma, F.L., & Beukeveld, M.T.G. (2009). *Dak- en thuisloos in Fryslân: Dak- en thuislozenmonitor 2008.* Groningen: O&S Groningen.

Planije, M., Hulsbosch, L. & Tuynman, M. (2013). *Monitor Stedelijk Kompas 2013: Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang in 39 centrumgemeenten.* Utrecht: Trimbos-instituut.

Regionaal Kompas Leeuwarden/Fryslân voor 2012-2016 voor de Wmo-prestatievelden 7, 8 en 9. Gemeente Leeuwarden.

Stappenplan Stedelijk Kompas: Intensivering van de aanpak van dakloosheid (2007). Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Stedelijk Kompas 2008-2011 centrumgemeente Assen, Van de straat, zorg op maat! Programma ter bestrijding van (dreigende) dakloosheid en verslaving. Gemeente Assen, afdeling Beleid en Projecten.

Stedelijk Kompas centrumgemeente Emmen. Gemeente Emmen.

Tuynman, M., Planije, M., & Hulsbosch, L. (2014). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang: Rapportage 2013/14* Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam. Utrecht: Trimbos-instituut.

Vlugschrift O&S Groningen (2012). *Daklozenmonitor Fryslân 2006-2011.* Groningen: O&S Groningen.

Vlugschrift O&S Groningen (2013). *Daklozenmonitor Fryslân 2006-2012.* Groningen: O&S Groningen.

Vlugschrift O&S Groningen (2014). *Daklozenmonitor Fryslân 2006-2013.* Groningen: O&S Groningen.

Vlugschrift O&S Groningen (2015). *Daklozenmonitor Fryslân 2006-2014.* Groningen: O&S Groningen.

Zwerfjongeren in Nederland: een heldere definitie (2011). Brochure (2011) van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Bijlage 1. Deelnemende organisatie

In deze bijlage geven we een beschrijving van de verschillende organisaties die aan de Daklozenmonitor Fryslân meewerken. De organisaties verdelen we onder in de volgende categorieën:

- 1) Maatschappelijke opvang: (a) kortdurend verblijf en crisisopvang, en (b) langdurend verblijf;
- 2) Begeleid wonen;
- 3) Dagopvang;
- 4) Postadressen;
- 5) Activering en werkprojecten;
- 6) Ambulante woonbegeleiding;
- 7) Nazorg aan ex-gedetineerden;
- 8) Fier Fryslân.

1a) Maatschappelijke opvang: Kortdurend verblijf en crisisopvang

Nachtopvang (gebouw De Terp), Zienn

De Nachtopvang in Leeuwarden biedt mensen die op straat leven, een slaapplek, een douche, een warme maaltijd en een lunchpakket. Men kan de kleren laten wassen en men kan het medicijn- en inkomensbeheer aan de Nachtopvang uitbesteden. Iedere twee weken is er een spreekuur van GGZ Friesland en de verslavingszorg. De Nachtopvang heeft plaats voor 35 mensen. Als het vriest, wordt het aantal bedden uitgebreid.

Crisisopvang Burgum, Zienn

Crisisopvang Burgum (voorheen Crisisopvang Blijenhof) biedt tijdelijk onderdak aan mensen die op straat (zijn) komen te staan of hun woonsituatie moesten opgeven. De crisisopvang kan 20 volwassenen opvangen en heeft 15 plaatsen voor gezinnen. De cliënten krijgen ondersteuning bij onder meer huishouden, financiën, sociale contacten en gezondheid. Iedereen krijgt een begeleidings- en een financieel plan dat erop is gericht dat men weer zelfstandig kan functioneren. Indien nodig, volgt doorstroom naar een woon- of trainingsvoorziening. Ouders krijgen ondersteuning bij de opvoeding, maar blijven zelf verantwoordelijk voor hun kind. De opvang in Burgum wordt gefinancierd met AWBZ- en MO-gelden (decentralisatie-uitkering). Daarnaast betalen cliënten een inkomensafhankelijke eigen bijdrage. Voor dat geld heeft men een onderkomen, alle maaltijden en begeleiding.

Crisisopvang De Kei en Sneek, Limor

De voorzieningen voor crisisopvang van Limor in Leeuwarden en Sneek bieden een tijdelijk onderkomen aan mensen die door allerlei problemen langer thuis kunnen wonen of die door een noodsituatie geen onderdak hebben. De opvangcentra bieden een veilige en beschermende omgeving. Mensen kunnen eerst tot rust komen en daarna wordt samen met iedere cliënt bekeken wat er aan zijn of haar situatie veranderd moet en kan worden. De begeleiding is erop gericht de crisis op te lossen en mensen op weg te helpen naar een passende vervolgsituatie. De algemene regel is: het verblijf is zo kort als mogelijk en zo lang als noodzakelijk. Aanvankelijk worden afspraken gemaakt voor een verblijf van twee weken, daarna wordt bekeken of het verblijf verlengd moet worden. In 2009 is de crisisopvang aan de Albert Schweitzerstraat in Leeuwarden verhuisd naar De Kei met in totaal 15 kleinschalige appartementen met eigen woon/slaapkamer/keuken. Opname kan direct plaatsvinden, omdat er geen wachtlijst wordt gehanteerd. Crisisopvang Gonggrijpstraat in Sneek is bestemd voor veelal gezinnen bij wie nog geen zicht is op een spoedige, structurele huisvesting. Crisisopvang Gonggrijpstraat geldt als tussenfase tussen crisisopvang en zelfstandig wonen en beschikt over 12 eengezinswoningen. Er wordt een veilige en beschermende omgeving geboden waarbij de begeleiding zich richt op vervolghuisvesting en vervolghulpverlening. De cliënt wordt ondersteund in het handhaven of vergroten van de zelfredzaamheid op één of meerdere leefgebieden (bv. dagbesteding, financiën, sociale contacten etc.).

Huis voor Jongeren, Zienn

Het Huis voor Jongeren in Leeuwarden is een opvang- en trainings-voorziening voor jongeren van 15 tot ongeveer 25 jaar die dakloos zijn of dreigen te worden. Zij moeten te maken hebben met meervoudige problematiek en te indiceren zijn voor de AWBZ, actief willen werken aan hun toekomst en hun terugkeer naar de maatschappij of (weer) zelfstandig gaan wonen en daar ambulante ondersteuning bij nodig hebben. Het Huis biedt jongeren een gestoffeerde en gemeubileerde kamer, maaltijden, koffie en thee, en ondersteuning. Zij krijgen begeleiding bij de organisatie van een eigen huishouden, geldzaken, administratie, het opbouwen van een sociaal netwerk en naar passende dagbesteding (bijvoorbeeld werk of school). Elke bewoner heeft een eigen zit- en slaapkamer en deelt een douche en toilet met een medebewoner. Er is een gezamenlijke eetkamer en keuken. Het Huis voor Jongeren biedt ook woonondersteuning aan jongeren die (weer) zelfstandig wonen. Het Huis voor Jongeren kan plaats bieden aan 20 jongeren.

Trainingsappartementen voor gezinnen in Burgum, Zienn

De gezinsappartementen zijn bedoeld voor gezinnen die tijdelijk onvoldoende in staat zijn een eigen huishouden draaiende te houden en te functioneren in de maatschappij. Zienn heeft voor dergelijke gezinnen zes trainingsappartementen in Burgum. Het gaat om een eigen huurappartement met keukenblok, woonkamer, badkamer en slaapkamers om zo zelfstandig mogelijk te leven. Aan de trainingsappartementen zijn twee begeleiders verbonden. Zij houden kantoor in de naastgelegen crisisopvang Blijenhof en komen op afspraak meerdere keren per dag of week langs, waarmee sprake is van zorg op maat. Het hulpaanbod in de trainingsappartementen bestaat uit een gefaseerd trainings- en begeleidingsprogramma (individueel en groepsgericht) in financiële, sociale en praktische vaardigheden. Ook lichamelijke verzorging, opvoedingsondersteuning en het vinden van dagbesteding en/of vrijetijdsbesteding maken onderdeel uit van het trainingsprogramma. Gezinnen kunnen maximaal vier keer een kwartaal in een appartement wonen. Daarna stromen ze uit naar bijvoorbeeld een eigen woning met misschien nog ambulante woonbegeleiding van Zienn of ondersteuning vanuit andere instanties.

1b) Maatschappelijke (nacht-)opvang: langdurend verblijf

Algemene Opvang, Zienn

De Algemene Opvang is een opvangvoorziening voor mensen zonder dak of thuis van 21 jaar of ouder die niet langer op straat of in de nachtopvang willen blijven en met begeleiding willen zoeken naar de best passende woonomgeving. De Algemene Opvang biedt ook plek aan ex-gedetineerden in het kader van het project nazorg. Het verblijf in de opvangvoorziening is tijdelijk; cliënten verblijven er maximaal een jaar. In die periode kunnen zij met begeleiding tot rust komen, praktische zaken organiseren en zoeken naar de beste vervolgoplossing. Cliënten krijgen ondersteuning op allerhande terreinen. De ondersteuning is gericht op het vergroten van de zelfredzaamheid en neemt gedurende het verblijf steeds meer af. Het pand telt 40 zit-/slaapkamers met keukenblok en sanitair.

Sociaal pension Bonifatiusplein, Zienn

Sociaal pension Bonifatiusplein (voorheen Willemsstate) in Leeuwarden is een woonvoorziening voor dak- en thuisloze mensen met ernstige psychiatrische problemen en een harddrugsverslaving. Bewoners hebben een woonomgeving die rust, veiligheid en bescherming biedt. Zij krijgen begeleiding bij de organisatie van het huishouden, geldzaken, administratie, dagindeling en sociale vraagstukken. Iedereen krijgt een begeleidingsplan. Er is sprake van 24-uursbegeleiding/-toezicht. GGZ Friesland en VNN zijn nauw betrokken bij de woonvoorziening om cliënten de nodige en gewenste behandeling te bieden. Iedereen heeft een eigen kamer met douche. Na de verhuizing naar het Bonifatiusplein is het aantal plaatsen vergroot van 16 naar 24.

Sociaal pension Hoekstersingel, Zienn

Sociaal pension Hoekstersingel in Leeuwarden biedt dak- en thuisloze mensen met psychiatrische problemen een veilige woonomgeving waarin rust en structuur voorop staan. Zij krijgen begeleiding bij het dagelijks leven (huishouden, geldzaken, post), bij het opbouwen van een sociaal netwerk en bij een passende en relevante dagbesteding. Iedereen krijgt een begeleidingsplan. Het sociaal pension heeft plaats voor 24 personen.

Sociaal pension Noach, Leger des Heils

Sociaal pension Noach in Engwierum is bedoeld voor mensen die voor langere tijd niet zelfstandig kunnen wonen. Er is vooral aandacht voor vaardigheden op het gebied van wonen, omgang met medebewoners, daginvulling en dagstructuur. In samenwerking met de afdeling Sociale Zaken van de gemeente zoekt de begeleider samen met de cliënt naar een passende vorm van Sociale Activering. De cliënten ondernemen ook samen allerlei activiteiten, zoals koken. Deze activiteiten zijn altijd vrijwillig. Op verzoek kan de begeleiding hen hierbij helpen. De cliënten betalen een eigen bijdrage voor het wonen. De begeleiding wordt gefinancierd vanuit de AWBZ. Het sociaal pension biedt plaats aan maximaal 12 personen. In 2011 is het aantal plaatsen uitgebreid van 14 naar 24.

Sociaal pension Sneek, Zienn

Sociaal Pension Sneek is een voorziening waar 24 mensen tijdelijk of blijvend wonen. Het gaat om mensen met problemen in de woon- en leefsituatie zoals (dreigende) dak- en thuisloosheid. Het pension biedt ook winternoodopvang. In december 2006 hebben de eerste bewoners hun intrek in het pension genomen.

Wonen De Terp, Zienn

Wonen De Terp een woonvoorziening die plaats biedt aan ongeveer 20 mensen vanaf 18 jaar zonder dak of thuis. Zij verblijven er zo kort als mogelijk en zo lang als nodig is. Er is 24-uursbegeleiding en -toezicht. De Terp sluit in 2012 en cliënten verhuizen naar nieuwe voorzieningen (sociale pensions) die er voor in de plaats zijn gekomen in Fryslân.

Zorgopvang de Marene, Zienn

Zorgopvang De Marene in Leeuwarden is een opvang- en woonvoorziening voor mensen zonder dak of thuis die verzorging en/of verpleging nodig hebben. Vaak gaat het om mensen die niet kunnen aarden in een regulier verzorgingshuis of verpleegtehuis. Iedere cliënt krijgt een zorg- en begeleidingsplan met aandacht voor onderwerpen als bijvoorbeeld gezondheid, hygiëne, financiën, eenzaamheid, verslaving en dagbesteding. De Zorgopvang is eind 2014 verhuisd naar een nieuwe locatie. De Marene biedt plaats aan 50 mensen met een AWBZ-indicatie.

2) Begeleid wonen

Begeleid wonen Heerenveen en Leeuwarden, Zienn

De Begeleid Wonen-projecten van Zienn zijn bedoeld voor mensen die zichzelf goed staande kunnen houden in de maatschappij, maar voor wie alleen of geheel zelfstandig wonen een stap te ver is of blijft. Het begeleidingsplan dat de cliënt en de begeleider samen maken, is het uitgangspunt voor de begeleiding. Het plan gaat in op onderwerpen als huishouden, gezondheid, geld, post, werk, dagbesteding, sociale contacten enzovoort. Begeleid Wonen Leeuwarden: 25 huurwoningen aan de Oldegalileën waar mensen zelfstandig wonen met begeleiding op afspraak. Begeleid Wonen Heerenveen: 12 appartementen Aan De Beugel waar mensen zelfstandig wonen.

Tweede Fase Huizen, Limor

Tweede Fase Huizen zijn volledig ingerichte woningen, bedoeld voor mensen uit de crisisopvang, die niet meer in de instelling hoeven te verblijven en wachten op huisvesting. De huizen moeten voorkomen dat mensen onnodig lang in de crisisopvang verblijven. De capaciteit bedraagt vijf woningen voor gemiddeld achttien personen.

Woonvoorziening De Kei (voorheen Bonifatiusplein), Limor

De woonvoorziening biedt een veilige woonomgeving aan mensen voor wie het moeilijk is om zelfstandig te wonen en die zich willen inzetten om aan hun eigen ontwikkeling te werken. De duur van het verblijf in een woonvoorziening is per persoon verschillend. De algemene regel

is: het verblijf is zo kort als mogelijk en zo lang als noodzakelijk. Na verloop van tijd wordt bekeken of de cliënt weer helemaal zelfstandig kan wonen. Maar mensen kunnen ook onbepaald blijven wonen in de woonvoorziening als dat voor hen het beste is. Er is ruimte voor verblijf van maximaal 16 personen.

3) Dagopvang

Aanloophuis Leeuwarden

Het Aanloophuis van de kerken is een plek waar een huiselijke sfeer heerst en waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Doelstelling van het Aanloophuis is beschikbaar te zijn voor de medemens, die hulp en aandacht nodig heeft. Een veilige plek bieden, waar warmte en aandacht is voor de gasten die veelal op straat leven en/of weinig sociale contacten hebben. Iedere zaterdagmiddag en zondag is het Aanloophuis open. Iedere eerste zondag van de maand wordt de gasten een broodmaaltijd aangeboden en iedere derde zaterdag van de maand wordt er warm gegeten. Daarnaast is er in de wintermaanden iedere woensdag een warme maaltijd. Zondags is er een samenkomst in een van de bovenzalen waarbij er wordt gebeden en gezongen.

Dagopvang De Tuinen, Leger des Heils

In Servicecentrum De Tuinen in Leeuwarden kunnen dak- en thuisloze mensen terecht voor een warme maaltijd, koffie en thee, soep, een warme douche, het wassen en drogen van kleding, een luisterend oor, aandacht en gezelligheid, en een postadres. Verschillende hulpverleningsinstanties komen in de dagopvang om hulp te verlenen. Bijvoorbeeld VNN, GGZ en de Sociale Dienst. Wekelijks is er een spreekuur van een huisarts.

Dagopvang Zuidergrachtswal, Zienn

De Dagopvang is een opvangvoorziening waar dak- en thuisloze mensen die aan harddrugs verslaafd zijn, kunnen bijkomen van het leven op straat. Mensen kunnen er terecht voor gezelligheid, internet, koffie, soep of een broodje. Er is gelegenheid om te douchen en de kleren te laten wassen. De Dagopvang biedt een medisch spreekuur, hulpverlening van de verslavingszorg (straathoekwerk, postbusnummer) en werk en dagbesteding (via SKREP). In de Dagopvang is een gebruikruimte gevestigd waar mensen veilig harddrugs kunnen gebruiken. De medewerkers motiveren doorstroming naar de woonvoorzieningen van Zienn waar mensen begeleiding krijgen bij het aanpakken van problemen.

4) Postadressen

Veel dak- en thuislozen hebben vanwege hun zwervend bestaan een postadres nodig. Hiermee kunnen ze een uitkering ontvangen of zich verzekeren tegen ziektekosten. Ook niet dak- en thuislozen vragen soms een postadres aan. Redenen hiervoor zijn marginale huisvesting of dreigende dak- en thuisloosheid. In Leeuwarden kunnen uitkeringsgerechtigde dak- en thuislozen een postadres aanvragen bij dagopvang De Tuinen (Leger des Heils) en de dagopvang aan de Zuidergrachtswal (Zienn).

5) Activering en werkprojecten

Arbeidstoeleiding, WerkPro

WerkPro biedt individuele arbeidstoeleiding die erop is gericht dat cliënten weer deel kunnen uitmaken van de reguliere arbeidsmarkt. Cliënten met langdurige werkloosheid- en verslavingsproblematiek of zonder zinvolle daginvulling kunnen deelnemen aan een groepsmatig werkproject, Groepsproject Prokruid in Drachten. Het doel van dit project is maatschappelijke- en sociale activering en bestaat uit een combinatie van werken, leren en vorming. Deelnemers leren vaktechnische- en sociale basisvaardigheden. Groepsproject Prokruid biedt cliënten onder andere de mogelijkheid de eerste stappen te zetten naar scholing en werk. Cliënten leren onder begeleiding van werkbegeleiders samenwerken en zelfstandig werken, afspraken na te komen en ritme en structuur aan te brengen in hun leven. In juli 2012 zijn VNN en WerkPro een duurzame samenwerking aangegaan en is de afdeling Werken van VNN (waaronder ook de Prokruid) overgedragen aan WerkPro.

Sociale activering, Skrep

Skrep biedt in Leeuwarden dak- en thuislozen en verslaafden een zinvolle dagbesteding door laagdrempelige activiteiten. Skrep voert deze dagbestedingsactiviteiten uit voor de bezoekers van de twee dagopvanglocaties in Leeuwarden. De deelnemers verrichten allerlei maatschappelijk taken, onder meer: buitenwerk, binnenwerk, muziek en theater. Voor het werk krijgt men een vaste vergoeding. De belangrijkste doelstelling van het project is, dat de deelnemers een dagritme aanleren, leren samen te werken met anderen en vaardigheden herwinnen die nodig zijn om zich in een werksituatie staande te houden. Skrep is opgezet door REAX (arbeidsreïntegratie), Zienn (bij de opzet van Skrep nog "SMO De Terp"), het Leger des Heils en de gemeente Leeuwarden.

6) Ambulant begeleid wonen

Ambulante begeleiding, Leger des Heils

Onder de projectnaam "10" voor Toekomst wordt intensieve ambulante woonbegeleiding geboden aan gezinnen met kinderen tot 18 jaar. Het gaat om gezinnen die tegelijkertijd met diverse problemen te maken hebben en die daardoor hun zelfstandigheid dreigen te verliezen. Het is een programma met een outreachende werkwijze. Het uitgangspunt is een integrale benadering waarbij diverse elementen van thuiszorg, jeugdhulpverlening en opvang zijn verweven. De naam "10" voor Toekomst verwijst naar tien aandachtsgebieden in de thuissituatie waarop de hulp zich richt, zoals opvoedingsondersteuning, huishoudelijke ondersteuning en hulp bij administratie en financieel beheer. *Grijs Genoegen* werkt bij thuiswonende ouderen die in een sociaal isolement terecht zijn gekomen of dreigen te komen. De oorzaken van een isolement kunnen heel verschillend zijn, er is weinig contact meer met familie of vrienden. Financiële problemen, alcoholproblemen, angst, een gevoel van onveiligheid in de woonomgeving of verdriet door het verlies van een partner kunnen er toe leiden dat ouderen zich gaan afzonderen en in een sociaal isolement terechtkomen. De doelgroep van Grijs Genoegen kenmerkt zich door het feit dat men vaak meerdere en vaak complexe problemen heeft en dat men zorg mijdt.

Huis voor Jongeren, Zienn

Het Huis voor Jongeren in Leeuwarden is een opvang- en trainings-voorziening voor jongeren van 15 tot ongeveer 25 jaar die dakloos zijn of dreigen te worden. Zij moeten te maken hebben met meervoudige problematiek en te indiceren zijn voor de AWBZ, actief willen werken aan hun toekomst en hun terugkeer naar de maatschappij of (weer) zelfstandig gaan wonen en daar ambulante woonondersteuning bij nodig hebben.

Take Off & Kamers met Kansen, Zienn

Het *Kamers met Kansen*-project in Leeuwarden bestaat uit 12 woonstudio's. Opleidingscentra, woningcorporaties en Zienn werken samen om jongeren die thuis, op school of het werk problemen hebben een (nieuwe) kans te bieden. Daarin spelen, naast professionele begeleiders, ook vrijwilligers een rol als coach. Jongeren kunnen maximaal anderhalf jaar in een "kanskamer" wonen. Het doel is dat zij dan persoonlijk en economisch voldoende bagage hebben om zelfstandig te wonen en leven, en dat ze ook een startkwalificatie of arbeidskwalificatie hebben. Twee *Take Off woningen* zijn in juli 2012 in Sneek gerealiseerd voor 6 jongeren. Zij huren zelf de woning en krijgen ambulante begeleiding van Zienn en een werk-/leertraject. Dat laatste is een voorwaarde om in een Take Off woning te kunnen wonen. Naast Zienn en De Wieren zijn ook de gemeente Sneek, onderwijs en bedrijfsleven betrokken bij het project. Mogelijk volgen er meerdere Take Off-projecten in andere grotere kernen in Friesland. Take Off is er voor jongeren die de vaardigheden hebben om zich te ontwikkelen, maar nog problemen hebben op vijf leefgebieden: schulden/financiën, verstoord sociaal netwerk, uitval werk/school (geen zinvolle dagbesteding), verslavingsproblematiek en psychische problemen.

Thuisbegeleiding, Limor

Thuisbegeleiding is begeleiding voor mensen met woonproblemen in hun eigen woonsituatie. Dat kunnen problemen zijn als: je huis op orde houden, uitkomen met je huishoudgeld, met instanties omgaan, enz. Thuisbegeleiding is erop gericht de woonproblemen de baas te worden, voordat de situatie uit de hand gaat lopen. Stapsgewijs krijgen mensen weer greep op zaken als huishouden, geld, sociale contacten, en kan men weer structuur in de dag aanbrengen. Thuisbegeleiding is er voor mensen die hun woon- en leefproblemen willen

aanpakken, en die willen leren om zelfstandig te wonen. Het kan preventief worden ingezet (ter voorkoming van huisuitzetting) of als vorm van nazorg voor mensen die eerder in een woonvorm of opvangvoorziening verbleven. De begeleiding kan bestaan uit woonondersteuning (mensen uit de ergste problemen helpen), woonbegeleiding (mensen inzicht laten krijgen in wat zelfstandig wonen inhoudt) en woontraining (aanleren van nieuwe vaardigheden).

Woonbegeleiding Friesland, VNN

Ambulante Woonbegeleiding Friesland richt zich op (jong)volwassenen met verslavingsproblematiek. Er wordt gewerkt vanuit de integrale benadering van de psychosociale rehabilitatie. De cliënten ondervinden veelal problemen op het gebied van financiën, huisvesting, opleiding, arbeid, (vrije-)tijdsbesteding, justitie, verslaving, familie en andere sociale relaties en hulpverlenende instanties. Doelen zijn het bevorderen van het dagelijks functioneren, het hervinden en behouden van ritme en structuur in het dagelijkse leven en het omgaan met maatschappelijke normen. Het werk wordt uitgevoerd zowel in de stad Leeuwarden als in de provincie Fryslân.

Woonondersteuning, Zienn

Woonondersteuning is begeleiding aan huis voor mensen die moeite hebben met zelfstandig wonen als gevolg van meervoudige problematiek (schulden, eenzaamheid, psychische problemen, verslaving, werkloosheid, enzovoort). Voor Woonondersteuning komen volwassenen vanaf 18 jaar en gezinnen in aanmerking die (alleen) met begeleiding/ondersteuning in staat zijn zelfstandig te wonen. Woonondersteuning kan huisuitzetting voorkomen en kan een steun in de rug zijn voor mensen die na verblijf in een woon- of opvangvoorziening weer zelfstandig gaan wonen. Voor sommige mensen is de woonondersteuning tijdelijk, terwijl anderen langere tijd begeleiding krijgen. De begeleiding kan bestaan uit: financiële begeleiding, steun bij de organisatie van het huishouden, stimuleren van contacten in de buurt, hulp bij het vinden van werk of het regelen van een zinvolle dagbesteding.

7) Nazorg aan ex-gedetineerden

Veiligheidshuis Fryslân

Het Veiligheidshuis Fryslân houdt zich bezig met de persoonsgerichte aanpak van: Meerderjarige veelplegers; Jeugd; Huiselijk geweld; Criminele en overlastgevende Antillianen; Overlastgevende personen; Ex-gedetineerden (nazorg). De rode draad in de persoonsgerichte aanpak wordt gevormd door de casusoverleggen die wekelijks (jeugd en huiselijk geweld) dan wel maandelijks plaatsvinden (overig). Tijdens deze casusoverleggen wordt per verdachte/cliënt de meest gewenste aanpak besproken: een harde aanpak en/of een hulpverleningsaanbod. Het Veiligheidshuis Fryslân rekent de hele provincie Fryslân tot haar werkgebied.

8) Hulpverlening bij geweld in afhankelijkheidsrelaties

Expertise en behandelcentrum, Fier Fryslân

Fier Fryslân is een expertise en behandelcentrum op het terrein van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Fier vangt ernstig bedreigde kinderen, jongeren en volwassenen (zowel vrouwen als mannen) op, die op de vlucht zijn voor geweld. Het betreft niet alleen slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling maar ook slachtoffers van eergelateerd geweld en nationale en internationale mensenhandel. Fier vangt niet alleen personen op in het Blijf van m'n lijfhuis (gefinancierd vanuit de decentralisatie uitkering vrouwenopvang), maar ook in andere voorzieningen (vanuit de AWBZ, de ZVW of met projectfinanciering gefinancierd). In dit rapport worden de volgende onderdelen beschreven:

- Asja: Behandeling in een klinische (therapeutische) setting ten behoeve van meiden van 12 t/m 23 jaar met dubbele diagnoseproblematiek (kinder- en jeugdpsychiatrie) specifiek gericht op meiden met loverboy problematiek en/of grensoverschrijdend gedrag. De afdeling ASJA beschikt in totaal over 24 bedden.
- Metta: Behandeling in een klinische (therapeutische) setting t.b.v. meiden van 12 t/m 23 jaar met dubbele diagnoseproblematiek (kinder- en jeugdpsychiatrie). Metta I en II is voor meiden van 16 t/m 23 jaar en Metta III is voor meiden van 12 t/m 15 jaar. METTA beschikt over 24 plekken.

- Zahir: Anonieme (crisis)opvang en behandeling t.b.v. meiden in de leeftijd van 14 t/m 23 jaar (eengerelateerd geweld en dreiging van eerwraak). Bij de afdeling ZAHIR zijn er 16 bedden beschikbaar.
- Leerhuis: Begeleid wonen voor de meiden van Centrum Jeugd.
- Gaja: Beschermd Wonen voor de meiden van Centrum Jeugd (Asja, Zahir, Metta) als tussenstap tussen 7x24 uur opvang en begeleid wonen.
- Blijf van mijn lijf: (crisis)opvang en behandeling voor vrouwen en kinderen (huiselijk geweld, eengerelateerd geweld, vrouwenhandel, bedreiging uit criminele circuits), incl. dagprogramma, diagnostiek en behandeling, kinder- en jeugdpsychiater, orthopedagoog, crèche en -indien de veiligheid dit toelaat- contacten met de vader van het kind. Er zijn 33 plaatsen, waarvan 2 voor Friese tienermoeders. Begeleid wonen voor 16 vrouwen en kinderen.
- Opvang in verband met huisverbod: Opvang en begeleiding van mannen/vrouwen die in het kader van de Wet Tijdelijk Huisverbod uit huis zijn geplaatst
- Rena: klinische (therapeutische) behandelsetting t.b.v. buitenlandse slachtoffers mensenhandel (en hun kinderen) die te kwetsbaar zijn voor de Beschermd Opvang, de AMA-campus, het AZC of de maatschappelijke en de vrouwenopvang. Beschermd Wonen voor 16 buitenlandse slachtoffers mensenhandel (en hun kinderen).

Bijlage 2. Ontruimingen en woningvoorraad corporaties

In paragraaf 2.2 rapporteren we over het aantal huisuitzettingen. We beschrijven in deze bijlage het aantal huisuitzettingen die door de corporaties zijn uitgevoerd. Daarnaast presenteren we de woningvoorraad van de corporaties waarover we het percentage huisuitzettingen in verhouding tot het aantal corporatiewoningen beschrijven.

We hebben de tien grootste woningcorporaties in de provincie Fryslân benaderd voor deelname aan de monitor. Deze woningcorporaties hebben namen aangeleverd van personen die uit huis zijn gezet in de periode 2006-2014. In tabel 1 geven we per corporatie het aantal huisuitzettingen weer.

Tabel 1 Aantal huisuitzettingen in de provincie Fryslân, naar woningcorporatie, in de periode 2006-2014

Corporatie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Accolade Groep	45	23	26	24	24	26	24	14	24
De Bouwvereniging	12	20	13	9	7	6	13	12	4
Elkien ¹	19 ²	58	83	52	50	58	49	49	43
Lyaemer Wonen	4	4	0	2	0	2	3	0	3
Thús Wonen ³	nb ³	9	8	12	15	8	8	11	9
Wonen Noordwest Friesland	6	6	15	9	8	6	8	7	15
Wonen Zuidwest Friesland	6	3	3	3	3	3	6	5	7
Woningstichting De Wieren ¹	2	6	10	2	3	1	1	5	-
Woningstichting Weststellingwerf	2	1	2	7	6	4	4	4	4
WoonFriesland	122	141	108	96	88	87	98	74	117
Woonstichting Actium	6	2	1	9	7	2	5	10	7
Totaal	224	273	269	225	211	203	219	191	233

Noten: nb = niet bekend; ¹ Elkien is in juni 2009 ontstaan door een fusie van de corporaties Nieuw Wonen Friesland en Welkom; in 2014 is ook De Wieren gefuseerd met Elkien; ² Gegevens over huisuitzettingen van NWF zijn bij ons bekend vanaf 2007. In 2007 en 2008 vermelden we bij Elkien het aantal personen dat door NWF en Welkom is uitgezet; ³ Thus Wonen is in januari 2010 gefuseerd met Woningcorporatie Dongeradeel.

In tabel 2 hebben we het percentage huisuitzettingen opgenomen in verhouding tot het totaal aantal corporatiewoningen in Fryslân.

Tabel 2 Percentage ontruimde woningen in verhouding tot het totaal aantal corporatiewoningen, naar woningcorporatie in de periode 2006-2014

Corporatie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Accolade Groep	0,28%	0,14%	0,16%	0,15%	0,15%	0,16%	0,15%	0,09%	0,15%
De Bouwvereniging	0,49%	0,83%	0,56%	0,37%	0,29%	0,25%	0,53%	0,50%	0,17%
Elkien ¹	0,20%	0,32%	0,47%	0,29%	0,28%	0,33%	0,28%	0,28%	0,21%
Lyaemer Wonen	0,24%	0,25%	0,00%	0,12%	0,00%	0,13%	0,19%	0,00%	0,19%
Thús Wonen	nb	0,23%	0,21%	0,31%	0,23%	0,12%	0,12%	0,17%	0,14%
Wonen Noordwest Friesland	0,14%	0,14%	0,36%	0,22%	0,19%	0,15%	0,20%	0,18%	0,38%
Wonen Zuidwest Friesland	0,27%	0,14%	0,14%	0,14%	0,14%	0,14%	0,28%	0,24%	0,33%
Woningstichting De Wieren ¹	0,08%	0,23%	0,39%	0,08%	0,12%	0,04%	0,04%	0,20%	-
Woningstichting Weststellingwerf	0,07%	0,04%	0,07%	0,25%	0,21%	0,14%	0,15%	0,15%	0,15%
WoonFriesland	0,63%	0,73%	0,58%	0,51%	0,47%	0,45%	0,51%	0,39%	0,61%
Woonstichting Actium	0,26%	0,09%	0,04%	0,39%	0,31%	0,09%	0,22%	0,44%	0,31%
Totaal Fryslân	0,35%	0,36%	0,36%	0,30%	0,27%	0,26%	0,28%	0,25%	0,30%

Noten: nb = niet bekend. ¹ Elkien is in juni 2009 ontstaan door een fusie van de corporaties Nieuw Wonen Friesland en Welkom; in 2014 is ook De Wieren gefuseerd met Elkien;

Tabel 3 geeft de betreffende woningcorporaties weer en hun woningvoorraad volgens een opgave van het Centraal Fonds Volkshuisvesting (CFV).

Tabel 3 Woningvoorraad van corporaties in de provincie Fryslân, in de periode 2006-2014

Corporatie	Aantal huurwoningen								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Accolade Groep	16.667	16.170	16.061	16.034	15.978	15.904	15.894	15.722	15.987
De Bouwvereniging	2.440	2.412	2.316	2.434	2.403	2.425	2.451	2.397	2.407
Elkien ¹	17.572	17.651	17.617	17.669	17.639	17.671	17.622	17.612	20.050
Lyaemer Wonen	1.645	1.632	1.631	1.641	1.602	1.589	1.582	1.585	1.591
Thús Wonen ²	nb	3.930	3.823	3.835	6.594	6.537	6.553	6.514	6.483
Wonen Noordwest Friesland	4.160	4.174	4.155	4.127	4.153	4.072	4.051	3.984	3.946
Wonen Zuidwest Friesland	2.183	2.203	2.184	2.132	2.107	2.132	2.125	2.127	2.131
Woningstichting De Wieren	2.543	2.563	2.555	2.559	2.537	2.489	2.491	2.474	-
Woningstichting Weststellingwerf	2.828	2.770	2.736	2.795	2.795	2.795	2.755	2.726	2.738
WoonFriesland	19.387	19.247	18.680	18.676	18.718	19.206	19.324	19.213	19.270
Woonstichting Actium	2.286	2.310	2.293	2.303	2.292	2.279	2.295	2.284	2.237
Totaal	63.259	75.062	74.051	74.235	76.818	77.099	77.134	76.638	76.840

Noten: nb = geen gegevens beschikbaar over huisuitzettingen.

¹ Elkien is in juni 2009 ontstaan door een fusie van de corporaties Nieuw Wonen Friesland (NWF) en Woningcorporatie Welkom. Over de periode 2006-2008 vermelden we bij Elkien het aantal huurwoningen van NWF en Welkom. In 2014 is ook Woningstichting De Wieren gefuseerd met Elkien.

² Thus Wonen is in januari 2010 gefuseerd met Woningcorporatie Dongeradeel.

De volgende twee pagina's (tabel 4) geven een beeld van de woningvoorraad van corporaties in de provincie Fryslân, per gemeente (2014, op basis van een telling eind 2013).

Tabel 4 Woningvoorraad van corporaties in de provincie Fryslân, per gemeente, in 2014
Aantal huurwoningen

Corporatie	Accolade Groep	De Bouwvereniging	Elkien ¹	Lyaeimer Wonen	Thuis Wonen ²
Achtkarspelen	27	0	0	0	0
Ameland	0	0	0	0	0
Dantumadiel	0	0	0	0	2.433
De Friese Meren	2.452	0	61	1.591	0
Dongeradeel	0	0	0	0	2.768
Ferwerderadiel	1.550	0	0	0	36
Franekeradiel	1.550	0	0	0	0
Harlingen	0	2.407	0	0	0
Heerenveen	1.339	0	646	0	0
Het Bildt	0	0	0	0	0
Kollumerland en Nieuwkruisland	6	0	0	0	1.246
Leeuwarden	0	0	9.709	0	0
Leeuwarderadeel	0	0	0	0	0
Littenseradiel	0	0	759	0	0
Menaldumadeel	0	0	0	0	0
Ooststellingwerf	0	0	0	0	0
Opsterland	0	0	2.314	0	0
Schiermonnikoog	0	0	0	0	0
Smallingerland	5.076	0	75	0	0
Súdwest-Fryslân	2.400	0	6.467	0	0
Terschelling	0	0	0	0	0
Tytsjerksteradiel	137	0	19	0	0
Vlieland	0	0	0	0	0
Weststellingwerf	0	0	0	0	0
Totaal	15.987	2.407	20.050	1.585	6.483

Noot: ¹ Elkien is in juni 2009 ontstaan door een fusie van de corporaties Nieuw Wonen Friesland (NWF) en Woningcorporatie Welkom. Over de periode 2006-2008 vermelden we bij Elkien het aantal huurwoningen van NWF en Welkom. In 2014 is ook Woningstichting De Wieren gefuseerd met Elkien.

Tabel 4 (vervolg) Woningvoorraad van corporaties in de provincie Fryslân, per gemeente, in 2014

Corporatie	Aantal huurwoningen					Woningst. Actium
	Wonen Nw Friesland	Wonen Zw Friesland	Woningst. Weststel- lingwerf	WoonFriesland		
Achtkarspelen	0	0	0	576	0	
Ameland	0	0	0	0	0	
Dantumadiel	0	0	0	0	0	
De Friese Meren	0	1.605	0	20	0	
Dongeradeel	0	0	0	36	0	
Ferwerderadiel	728	0	0	0	0	
Franekeradiel	834	0	0	35	0	
Harlingen	0	0	0	41	0	
Heerenveen	0	0	0	1.667	0	
Het Bildt	1.330	0	0	0	0	
Kollumerland en Nieuwkruisland	0	0	0	97	0	
Leeuwarden	0	0	0	6.896	0	
Leeuwarderadeel	29	0	0	744	0	
Littenseradiel	0	0	0	35	0	
Menaldumadeel	1.025	0	0	0	0	
Ooststellingwerf	0	0	0	796	2.237	
Opsterland	0	0	0	587	0	
Schiermonnikoog	0	0	0	144	0	
Smallingerland	0	0	0	3.065	0	
Súdwest-Fryslân	0	526	0	1.019	0	
Terschelling	0	0	0	0	0	
Tytsjerksteradiel	0	0	0	2.586	0	
Vlieland	0	0	0	184	0	
Weststellingwerf	0	0	2.738	742	0	
Totaal	3.946	2.131	2.738	19.270	2.237	

Bijlage 3. Gemiddeld aantal geregistreeerde daklozen per nacht

In paragraaf 3.1.3 rapporteren we over het gemiddeld aantal personen opgenomen dat per etmaal gebruikmaakt van een nachtopvangvoorziening. Uit figuur 3.1 blijkt dat het aantal geregistreeerde daklozen per etmaal toeneemt tot 2012, en neemt daarna af. De onderstaande tabel bevat per kalenderjaar het gemiddeld aantal personen dat per nacht gebruikmaakt van een nachtopvangvoorziening in de provincie Fryslân.

Gemiddeld aantal dakloze personen per nacht in Friese opvangvoorzieningen, in de periode 2006-2014

Gemiddeld aantal unieke personen per nacht	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Feitelijk daklozen	114	120	133	145	145	152	161	150	141
Residentieel daklozen	188	208	203	211	215	204	208	208	207
Totaal ¹ feitelijk en residentieel daklozen	302	328	337	356	360	356	369	357	348

Noot: ¹ Door afronding kan het totaal gemiddelde afwijken van de som van het gemiddeld aantal feitelijk en residentieel daklozen.

BASIS VOOR BELEID

BEZOEKADRES
Eendrachtskade ZZ 2
9726 CW Groningen

POSTADRES
Postbus 1125
9701 BC Groningen

T (050) 367 56 30
F (050) 367 56 33
E info@os.groningen.nl
I www.os-groningen.nl